

800 05

Чытайце ў нумары:
Жнівень — месяц
хлебны ● На трак-
тары дзяўчаты ● Вя-
лікая аперацыя — у
чацвер ● Для самага
сіняга... ● Бытавы
цэх завода ● Апавя-
данні „Бацькі“, „Ка-
ралішчавічы“

**работніца
і сялянка**

8

1971

МЕРНА. З ДУШОЙ

Сос_ны, сос_ны... На уз_лес_ку
 рас_ві_та_лі тут ка_лісь пра_лес_кі
 і гу_чалі на_шы га_ла_сы, дзе па_ла_лі цве_там ве_ра_
 _сы. По_лы_мя ру_жо_вых ве_ра_соў...
 Я да соснаў пэўна б не прый_шоў, ка_лі б лета сум мой зага_
 _ла, ка_лі б восе_нь зноў не за_па_лі_ла
 1. по_лы_мя ру_жо_вых ве_ра_соў.
 2. по_лы_мя ружовых ве_ра_соў. Вёс_ны, вёс_ны...
 Пе_ра_лес_кі... Ус_па_мі_нам узышлі пра_лес_кі.
 Пад дажджамі во_се_ньскай ра_сы
 Хай жа рас_ві_таюць зноў ве_ра_сы!..

*Верхнія ноты выконваць у другім куплеце

В е р а с ы

Словы І. СКУРКО

Музыка І. ЛУЧАНКА

Сосны, сосны...
 На узлеску
 Расцвіталі тут калісь пралескі,
 І гучалі нашы галасы,
 Дзе палалі цветам верасы.

Полымя ружовых верасоў...
 Я да соснаў, пэўна б, не прыйшоў,
 Калі б лета сум мой загаіла,
 Калі б восе_нь зноў не запаліла
 Полымя ружовых верасоў.

Вёсны, вёсны...
 Пералескі...
 Успамінам узышлі пралескі.
 Пад дажджамі восе_ньскай расы
 Хай жа расцвітаюць верасы.

Не вярнуць назад юначых сноў...
 Я сюды прыходжу зноў і зноў.
 Восе_нь майскі сум не загаіла,
 У сэрцы назаўсёды запаліла
 Полымя ружовых верасоў.

Вёсны, вёсны...
 Пералескі...
 Успамінам узышлі пралескі.
 Пад дажджамі восе_ньскай расы
 Хай жа расцвітаюць верасы!..

Ба 4699

ЖНІВЕНЬ—МЕСЯЦ ХЛЕБНЫ

Варта пачуць мне ўсяго адно слова — «жнівень», як перад вачыма паплыве панарама вясковых малюнкаў нашага самага гарачага месяца. Жнівень — не моўкнуць у палях і на таках матары, імчаць да гарадскіх элеватараў нагужаныя збожжам машыны; жнівень — загарэлыя на сонцы твары людзей, крупінкі солі — сляды поту — на выцвілых кашулях, натруджаныя, аж гудуць у суставах, рукі; жнівень — самая галасістая, самая задушэўная песня над калгаснымі гонямі.

Наш беларускі жнівень — месяц хлебны. Ён — нялёгкі, ён патрабуе ад чалавека гранічнага працоўнага напружання: трэба дакасіць і застагаваць познія травы, зжаць, абмалаціць збжыну, трэба дбаць пра новы ўраджай — пачынаць сеяць азімыя...

Хлеб — вечны клопат вясковага чалавека, а ў жніўні дык яго найпершая думка. Хлеб!.. Хлеб ты наш, бацюхна!

Мае жыццёвыя шляхі-дарогі непарыўна звязаны з хлебам: на агранамічным аддзяленні Жыліцкага сельскагаспадарчага тэхнікума мяне вучылі вырошчваць і шанаваць яго, пасля, на эканамічным факультэце Горацкай сельскагаспадарчай акадэміі, — даражыць ім, берагчы яго, памнажаць ураджай. Я набыла выдатныя веды. І ўсё ж лічу, што найпершы ўрок па хлебе атрымала ад бацькоў і аднавяскоўцаў.

З маленства помніцца: незнарок выпусціш з рукі лусту хлеба — і самы добры дзед адразу насупіць бровы, прымусіць цябе падняць з падлогі «папу», абдзьмухаць, пацалаваць і з'есці... З пункту гледжання гігіены мо не зусім і правільна гэта, а што датычыць выхаваўчага боку — то дзед меў рацыю на ўсе сто працэнтаў.

Хлебам-соллю нашы бацькі пачыналі зажынкі, з хлебам-соллю мы выходзім насустрач самым жаданым гасцям. Хлебам-соллю ў час вяселляў страчаем маладых нявестак. А нявестка, перш чым пераступіць парог свёкравай хаты, спярша сыпане веерам жменьку жытнёвых зярнят, — каб не зводзіўся хлеб!

Я люблю і шаную гэтыя паданні і звычаі: яны вучаць дабру; я люблю і глыбока паважаю тых людзей, якія лічаць свой хлеб святыняю, адухаўляюць яго. Бо ніколі не здабываўся ён лёгка. Бо і сёння не сам па сабе прыходзіць да нашага стала.

Воляй працоўнага люду, згуртаванага партыяй бальшавікоў, звыш паўстагоддзя назад селянін, нарэшце, атрымаў зямлю. Зямля — гэта і хлеб, толькі не ўсюды яна адорвае чалавека сітнікамі.

Наш Светлагорскі раён па сваіх прыродна-глебавых умовах адносіцца да трэцяй групы — то пяскі, то балоты. Рэкорднымі ўраджаямі пахваліцца не можам. Аднак тое, чаго дасягнулі мы за гады Савецкай улады, нас радуе. Тым не менш барацьба за багаты хлеб працягвалася і працягваецца.

Яшчэ ў 1940 і 1941 гадах газета «Правда» двойчы расказвала, як нашы вяскоўцы з рыдлёўкамі і сякерамі адваёўвалі ў балацёнай Іпы ўрадлівыя тарфянікі. Перашкодзіла вайна: давялося браць у рукі зброю і адваёўваць родную зямлю ў азварэлых чужынцаў. Адваёўвалі, хоць і дарагой цаной. І зноўку рушылі ў наступ на балоты. Толькі на гэты раз на дапамо-

гу людзям дзяржава прыслала магутную тэхніку — гусенічныя трактары, бульдозеры, экскаватары. Скарылася Іпа, легла ў новае рэчышча. Былыя балоты пачалі даваць хлеб.

Цяпер калгас мае паўтары тысячы гектараў асушаных тарфянікаў — гэта амаль восемдзесят працэнтаў нашай «хлебнай» зямлі. Асноўны тарфяны масіў заняты збожжавымі — поўняцца нашы засека ўраджаем з 216 гектараў аўса, 210 гектараў ячменю і 580 гектараў азімых. Сярэдняя ўраджайнасць па гаспадарцы перавышала семнаццаць цэнтнераў з гектара, аднак у брыгадах Аляксандра Клецкага з Язвіна і Васіля Бусла з Прытык намалот ячменю, напрыклад, дасягнуў 32 цэнтнераў з гектара. Нас і гэта не задавальняе. У Дырэктывах XXIV з'езда КПСС па пяцігадоваму плану развіцця народнай гаспадаркі краіны гаворыцца: «Значна павысіць ураджайнасць збожжавых культур у кожным калгасе і саўгасе, маючы на ўвазе, што і ў новым пяцігоддзі рост вытворчасці збожжа застаецца ключавой праблемай развіцця сельскай гаспадаркі». Словы гэтыя адрасаваны нам, хлебаробам, і мы не маем права супакойвацца на дасягнутым.

У бліжэйшы час нам неабходна вырашыць некалькі даволі істотных праблем. Вось найпершыя з іх.

Пакуль што мы атрымліваем мала мінеральных угнаенняў. Сёлетні ўраджай збожжа рос і наліваўся ўсяго на пяцідзесяці (у разліку на гектар) кілаграмах суперфасфату, а нашы землі патрабуюць яго хаця б па тры-чатыры цэнтнеры.

Недастаткова балотнай тэхнікі. Уборка на тарфяніках, як правіла, зацягвалася, зерне ўцякала ў зямлю, бо падступіцца да гэтага ўраджаю мы маглі толькі з сярпамі ды косамі. Праўда, надоечы мы набылі чатыры балотныя камбайны, і зараз яны паспяхова вядуць жніво, але ж гэтага мала!

Раней мы сеялі ячмень гатункаў «вінер» і «палескі», а на тарфяніках яны на семдзесят працэнтаў палягаюць. Сёлета ўбіраем больш устойлівы да палягання «маскоўскі» і ўводзім самы ўстойлівы гатунак «альза».

Трэба як найхутчэй прыводзіць да ладу тарфянікі — пракладаць закрытыя дрэнаж. Трубы ўжо завезены...

Як бачыце, мы ўжо на блізкіх подступах да вырашэння гэтых праблем. І вырашым. У нашай гаспадарцы моцная, высокааўтарытэтная партарганізацыя — трыццаць камуністаў. У нашых вёсках жывуць сапраўдныя хлебаробы, з імі любыя цяжкасці можна адолець. Кожны год не менш як з двухсот гектараў убіраюць збжыну Мікола Тукач і Васіль Дружкі. Дарэчы, Мікола ўжо шосты сезон водзіць свой камбайн, не ставячы яго на капітальны рамонт, а Васіль толькі ў жніво садзіцца за штурвал палявога карабля, астатні ж час працуе на гусенічным трактары... Штогод устойлівых ураджаяў дабіваецца Вялікаборская брыгада, якой кіруе Настасся Стукач... Адзінаццаць камбайнаў, чатырнаццаць аўтамашын, звыш трыццаці трактараў, дзесяткі аграгатаў і электраматораў — яны ва ўмельных руках нашых механізатараў Міколы Філіпчыка, Барыса Муратава, Міколы Шчэрбіна, Віктара і Міколы Галавачоў.

Аднак хлебаробскія кадры — наш пастаянны клопат, мы не чакаем, пакуль прыйшліць іх нам аднекуль. Вось і нядаўна за кошт калгаса скончыў Буда-Кашалёўскі тэхнікум механізацыі сельскай гаспадаркі і працуе ўжо механікам па працаёмкіх працэсах Васіль Вярэнчыкаў, за кошт гаспадаркі працягваюць вучобу ў сельскагаспадарчых інстытутах і тэхнікумах Іван Тарасевіч, Аляксей Карчагін, Мікола Полазнік і іншыя... Мы гатовы вучыць кожнага, чыё сэрца змоладу хінецца да хлебаробскіх спраў.

Ёсць разумная прымаўка: гаспадара ацэніш па вуглах, гаспадыню — па пірагах. Скажу і пра вуглы... У час мінулай вайны ад сямі вёсак ўсяго засталася адзінаццаць амаль разбураных хат... Ох, як цяжка было, але ўсё ж адбудаваўся.

Прыкметныя сёння нашы вёскі, прыгожыя.

Я і скончу словам пра хлеб. Ён — наша золата, на хлеб вымяраецца ўсё, і гэта асабліва прыкметна ў цяжкія гады і часіны. Расказвай наш галоўны бухгалтар Мікалай Андрэвіч Бусел, што некалі падлеткам з ранняй вясны і да позняй восені наймаўся ў пастушкі, і плацілі яму за карову ўсяго па пуду жыта. Сёння наш калгаснік, калі спатрэбіцца, купляе пуд жыта за два рублі з капейкамі, а сярэдні месячны заробак нашай даяркі ці механізатара — 150 рублёў... Хлеб не абясцэнены. Проста ў нас ён ёсць — і мы жывем багата.

Т. БОНДЗІКАВА,
старшыня калгаса «Шлях да камунізму».

Светлагорскі раён

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

**работніца
і сялянка**

№ 8
ЖНІВЕНЬ
1971

ШТОМЕСЯЧНЫ ГРАМАДСКА-Палітычны і літаратурна-мастацкі часопіс

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ
ГОД ВЫДАННЯ СОРАК СЁМЫ

Выдавецтва ЦК КП Беларусі.

— Не ганіся за славай, — сказаў Пятро Піліпавіч Махнач, калі Ганна пахвалілася яму, свайму першаму настаўніку, што яе партрэт на Дошцы гонару. — Хай лепш слава цябе даганяе...

Словы гэтыя Ганна Сяргееўна Бортнік прыгадала ў той майскі дзень, калі ёй уручылі вышэйшую ўрадавую ўзнагароду — ордэн Леніна.

А дома яшчэ з парога кінулася на шыю Ірынка, дачка, моцна пацалавала і павіншавала з узнагародай.

— Ты ў мяне, мамач-

партыйнай арганізацыі: «Прашу прыняць мяне кандыдатам у члены КПСС. З'езд партыі хачу сустрэць камуністам».

У партыю Ганну Бортнік прынялі аднагалосна. Чым апраўдаць вялікае давер'е таварышаў? Назаўтра, выступаючы на заводскім мітынгу, яна гаварыла: «Бяру абавязацельства выканаць пяцігадовы план за чатыры гады».

«Пяцігодку за чатыры гады!» Імгненна абляцелі гэтыя словы ўвесь завод. Ужо назаўтра пачын Ганны Бортнік падтрымалі

Толькі што Ганне Бортнік уручылі ордэн Леніна...

«ТЫ Ў МЯНЕ ПРЫГОЖАЯ»

ка, самая прыгожая! — выпаліла раптам Ірынка.

Шчокі ў Ганны паружавелі. Яна моцна абняла дачку.

Мары, дзіцячыя мары... Яшчэ ў першым класе парашыла: буду настаўніцай! Прыйдзе са школы, пасадзіць на ложку самаробныя лялькі і «вучыць» іх. Пасля сямігодкі паехала ў педвучылішча. Не здала экзаменаў. Год працавала старшай піянерважатай у школе. Зноў не паступіла вучыцца. Тады і прыехала ў Мінск, прыйшла ў аўтаматны цэх мотавеласіпеднага завода. Палюбіла работу — свідравальшчыцы, авалодала некалькімі спецыяльнасцямі. Муж, як і яна, працаваў на заводзе. Добра працаваў...

Пра вучобу неяк больш не думала: здавалася, што на ўсё жыццё хопіць тых ведаў, якія мае. Але вось адважылася, паступіла ў восьмы клас. Спачатку прымушала сябе, а потым адчула ў вучобе вялікую патрэбу.

Хутка і дачка стала вучаніцай.

А праца ішла. Ганна старалася, яе ставілі ў прыклад іншым. Присвоілі званне ўдарніка камуністычнай працы.

Напярэдадні XXIII з'езда КПСС напісала заяву, нясмела аддала сакратару

Вера Вялікая, Ганна Баўсуноўская і іншыя.

«Пяць за чатыры!» Не адразу на такое адважылася Ганна Сяргееўна. З алоўкам у руках падлічыла кожную гадзіну, кожную аперацыю і дэталь. Выходзіла так: калі штодзённа зменнае заданне выконваць на 125 працэнтаў, то якраз год сэканоміш.

Першыя дні былі асабліва напружаныя. За яе працай сачылі не толькі ў аўтаматным цэху, але і на ўсім заводзе. Дома таксама знайшоўся «кантралёр». Нейк Ганна Сяргееўна прынесла дадому заводскую шматтыражку. Разглядаючы газету, Ірынка знайшла ў ёй сваё прозвішча. Папрасіла, каб мама прачытала, што там напісана. І пачала з таго дня цікавіцца, як мама сёння працавала, на колькі працэнтаў заданне выканала.

Ганна Сяргееўна бадзёра адказвала:

— 125 працэнтаў...

— 130...

— 135...

— А сёння толькі 118.

Не было загатавак... Ірынка засмуцілася таксама.

...У цэху стаіць няспынны гул. З непрывычкі здаецца, што ўсе станкі шумяць аднолькава, кожны вядзе сваю бясконцую пес-

ню. Для Ганны гэты гул — як сімфонія. Яна ўлаўлівае асобных «салістаў». Вунь чуваць слабы трэск. Гэта ў Веры Вялікай зламаўся метчык. Нешта піскнула, бы птушка, а праз хвіліну — прыглушанае: тах, тах, тах... Гэта Ніна Дземідовіч паставіла новую фрэзу.

Зноў ледзь чутны трэск, нібы ўсплёск вады. Зноў у некага метчык зламаўся. — Колькі інструменту ломіцца! — пашкадавала Ганна. А назаўтра даведалася, што гэта амаль не ўлічваецца. Колькі ні псуў — усё замяняць.

Што, калі ўзяць інструмент пад строгі ўлік? Кожнаму скласці свой асабісты план эканоміі і беражлівасці? Параілася з сяброўкамі. Вера Вялікая, Ніна Дземідовіч, Таня Гірко, Ніна Дуліч, Жэня Чарняк падтрымалі Ганну. Старшым майстрам тады працаваў Яўген Васільевіч Іваноў. Ён дапамог зрабіць падлікі. Падключыўся і эканаміст цэха. У брыгады з'явіўся план асабістага павышэння эфектыўнасці вытворчасці. Толькі за адзін год дзяўчаты сэканомілі інструменту на 555 рублёў.

А брыгад на заводзе дзесяткі.

Тысячы рублёў эканоміі дала ініцыятыва работніцы Ганны Бортнік.

...Хутка бягуць гады. Адноўчы ў канцы змены ў цэху з'явілася «маланка»: «Ёсць пяцігодка! Камуні-

ты Ганна Бортнік, Вера Вялікая, Ганна Баўсуноўская і Соф'я Лізавусава датэрмінова, за 3 гады і 7 месяцаў, выканалі свае пяцігадовыя заданні!»

А што дала пяцігодка самой Ганне?

Скончыла сярэдняю школу. Атрымала пасведчанне аб сярэдняй спецыяльнай адукацыі. Цяпер мае права займаць пасаду майстра. Ёй і прапаноўвалі гэткую пасаду. Адказала жартаўліва:

— Як жа я без сваіх станкоў? Не, хай іншыя кіруюць.

Дарэчы, пра тых, хто кіруе. Бадай, не знойдзеш чалавека ў брыгадзе Ганны Сяргееўны, які не прымаў бы непасрэднага ўдзелу ў кіраванні цэхам, заводам, нават горадам. Вось, напрыклад, сама Ганна Бортнік. Член бацькоўскага камітэта, член партыйнага бюро цэха. Шмат часу і энергіі аддае камісіі па рабоце з падлеткамі: ёсць такая ў аўтаматным цэху. Ганна Сяргееўна — член партыйнага камітэта завода. А нядаўна жыхары мотавелазаводскага пасёлка аказалі ёй высокае давер'е — абралі дэпутатам Мінскага гарадскога Савета.

...Успаміны набягалі, як кадры ў кінафільме. Не, не гналася яна за славай. Працуе добрасумленна, з душой. А слава сама знайшла яе.

Г. ФІЛОНЧЫК

Муж працаваў на земснарадзе, таму і даводзілася пераязджаць з месца на месца. Жылі і ў Чэлябінску, і ў Растове. Там, у Растове, працавала фрэзероўшчыцай на заводзе сельскагаспадарчых машын. І калектыў быў дружны, і людзі жылі побач чутля, сардэчныя. Але ўсё чагось не ставала. І асабліва адчувалася гэта, калі надыходзіла зіма. У Растове яна цёплая. Часцей за ўсё неба зацягваюць хмары, і тады дажджы наганяюць шэры смутак. А ёй хацелася адчуць, убачыць шалёны танец зімовы дзень. Ішла б яна тады сонечным марозным ранкам да калодзежа. На плячах каромысел з вёдрамі. Суседкі вітаюцца: «Добрай раніцы, Паўлаўна...»

Ох, мары! Душу ўсю перавярнуць, і тады ніяк не знаходзіш спакою. Колькі разоў гаварыла мужу:

— Вернемся ў Беларусь.

А ён здзіўляўся:

— Чаго табе тут не хапае? Жывуць жа людзі і нядрэнна жывуць.

І Настасся Паўлаўна змаўкала, таіла ў душы несціханы сум па Беларусі. Толькі калі прыйшло пісьмо з Вейна ад маці, што тая пачала сябе горш адчуваць (старасць жа), вырашана было ехаць неадкладна...

Вярнулася дамоў, у родную вёску, і нібы камень з душы скінула. Працаваць на ферму пайшла. Малодшая сястра Люба якраз вучыцца надумала, на агранома. Яе групу кароў і ўзяла. Цяжка было? Ды ўсяк. Галоўнае — не баяцца цяжкасцей. Вось і Надзя так гаворыць. Добрыя ў яе сёстры, працавітыя. Узнагароды ўрадавыя маюць: Люба — ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга, а Надзі прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы.

Памятае Настасся Паўлаўна сваю першую ўзнагароду. Навіну прынеслі сяброўкі па рабоце:

— Зарыпава, цябе медалем узнагародзілі, «За працоўную доблесць». Не паверыла адразу. А потым і яшчэ былі ўзнагароды: два залатыя медалі ВДНГ і значок «Ударнік камуністычнай працы».

Узнагародай за сваю працу лічыць яна і давер'е, якое аказалі ёй камуністы гаспадаркі. У 1965 годзе стала Настасся Паўлаўна Зарыпава членам Камуністычнай партыі. І з таго часу яшчэ больш узрасла яе адказнасць за сваю працу, за працу сваіх сябровак.

Лёгка працаваць з добрым калектывам. Ва ўсіх адна мэта, адно імкненне. У мінулым годзе, годзе ленинскага юбілею, працавалі з асаблівым уздымам. І вынікі работы аказаліся выдатнымі. Абавязальства, што браліся ў гонар юбілею Ільіча, выканалі. А сама Настасся Паўлаўна надаіла ад кожнай каровы амаль па 4400 кілаграмаў малака.

Сем гадоў ужо дома. Непрыкметна прайшоў час!..

Н. ВАРЭБ'ЕВА.

Саўгас «Вейна».

За бярэзнікам поле нішто сабе, баразна прамая, як шнурок, а вось на схіле трэба моцна трымаць руль, каб акуратна правесці баразну. Люба ўглядаецца туды, дзе канчаецца поле, дзе ў блакітным тумане прыціснуліся да пагорка хмызнякі. Трактар «Беларус», ракоўчы маторам, слухаўся сваёй гаспадыні.

Дзень прайшоў непрыкметна. Бо любіла яна сваю работу, любіла працянацца на золаку, ціхай вуліцай крочыць на калгасны двор, потым, завёўшы рухавік, адчуваць, што першая парушыла ранішняю цішу. Вось і сёння выехала ў поле з першымі пёўнямі. Абяцала маці, што заскочыць на абед, ды забылася пра сваё абяцанне. Хацелася да абеду перакрыць дзённую норму. Сеўшы на ўскрайку поля, слухала спеў веселуна-жаўрука.

Як бралася на прыцемкі, прыехаў на поле Аляксей Ігнатавіч Зязётка, старшыня калгаса.

— Ты што, думаеш на ўсю ноч застацца?

— Ды не, Аляксей Ігнатавіч, апошні круг...

— Глядзі, а то бацькі скажуць, што я табе адпачынку не даю.

— Не скажуць, — пачырванела яна і глянула на брата, які стаяў побач, — работы шмат цяпер, валаводзіцца няма калі.

Старшыня глянуў наўкола, адзначыў, што Люба пастаралася, ёй могуць пазайздросціць нават хлопцы-механізатары.

— А дзе Валя?

— Вунь на тым полі, — паказала Люба, — канчае таксама...

— Ну, добра. Паехалі, Міша, — кінуў старшыня шафёру і сеў у «газік». Трохі няёмка было старшыні. Успомніў, як Валя з Любаю прыйшлі да яго і заявілі:

— Працаваць хочам.

— Мо вам і трактары адразу даць, га?

— А чаму не, — стала наперад Валя, яна была смялейшая, больш настойлівая. — Мы не горш за іншых справімся. Вучылішча скончылі паспяхова.

— Тэорыя ўсё, тэорыя, — не адступаўся старшыня. — Цяпер пасяўная, кожны плуг дарагі. А калі што здарыцца? У вас жа вопыту і ўмення — кот наплакаў!

Але пераканаць сябровак было нялёгка. І ён спытаўся:

— Памочнікамі трактарыстаў пойдзеце?

Люба зноў хацела нешта сказаць, але Валя штурханула ў бок: «Маўчы!» Дзяўчаты згадзіліся. Дапамагалі механізатарам запраўляць гаручым трактары, змазвалі, чысцілі ру-

хавікі. Але да руля іх не дапускалі — так загадаў старшыня.

Даведаўся сакратар райкома камсамола Сяргей Касцянян, што дзяўчаты «на падхваце», пагаварыў з Зязёткам.

Каб вы бачылі дзяўчат, калі яны вывелі свае машыны ў поле! Радасныя, шчаслівыя. Доўга Валя і Люба працавалі ў першы дзень, да стомы, быццам хацелі адчуць усю асалоду і цяжар гэтай нялёгкай работы.

Хваліць яшчэ рана: мала часу прайшло, але добрае слова сказаць можна. Нормы выконваюць.

— Будзе працаваць, — прамовіў сам сабе старшыня.

— Хто? — не зразумеў Міша.

— Люба, сястра твая. Будзе з яе механізатар...

— А, — усміхнуўся хлопец і націснуў на сігнал — нейкі хлапчук гнаўся за мячом і хацеў перабегчы дарогу.

Пачыналася вёска Барбароў.

Вёска як вёска. Такія ж хаты, як і ўсюды, клуб, магазін, бібліятэка, школа. Садоў многа. Люба вельмі любіць сваю вёску, любіць Прыпяць, якая агінае Барбароў. Была ў дзяўчыны мара яшчэ з малых год. Ехаў трактар па вуліцы, і трактарыст пасадзіў яе побач з сабой. Якая была радасць! За трактарам беглі яе аднагодкі і махалі рукамі.

Аднойчы прыехаў дадому брат: у машыне сапсаваўся матор. Міша, перапэчканы ў машыннае масла, корпаўся ў рухавіку. Люба сказала:

— Дай памагу!

Брат усміхнуўся:

— Не жаночая гэта справа.

Пакрыўдзілася тады Люба. Не на брата, а на самую сябе, на сваю нерашучасць. Каб тады Міша зразумеў яе, падтрымаў цёплым словам, было б усё іначай. А так — што ж, трэба прымірыцца, не ўсе мары збываюцца...

— Куды, дачушка, пойдзеш? — спытала маці, калі яна прынесла дадому атэстат сталасці.

— У Мазыр паеду. На будаўніка вучыцца...

— Глядзі, як табе лепей...

Паехала Люба ў Мазыр, паступіла ў прафесіянальна-тэхнічнае вучылішча № 68. Часта дадому слала пісьмы. Былі яны кароткія, і нельга зразумець — радавалася Люба перамене свайго жыцця ці сумавала па вёсцы, па роднай хаце.

Скончылася вучоба. Люба разам з іншымі паехала ў Васілевічы. Уладкавалася ў інтэрнаце. Была першая зарплата. Дзяўчаты купілі білеты ў кіно...

У інтэрнат прыйшла позна. На падушцы ляжаў сні канверт — пісьмо ад Валі!

«Добры дзень, Любаша!—пісала сяброўка.—Як жывеш, як працуеш? А я толькі што скончыла школу. Паступаю на курсы трактарыстаў. Бацька не прэчыў, нават пахваліў...»

Доўга Люба не магла заснуць тую ноч. А раніцай пайшла ў аддзел кад-раў, падала заяву аб звальненні...

Хапае работы механізатарам. На-роўні з ветэранамі ў полі працуюць маладыя трактарысткі Люба Сінічэ-ка і Валя Васько. Пасадзілі бульбу, пасеялі кукурузу, грэчку... Пачалося баранаванне бульбы, догляд астатніх пасеваў.

Гудуць маторы, непрыкметна пра-лятае дзень, пажоўклае ад стомы сон-ца апускаецца за гарызонт. Сяброўкі разам з усімі механізатарамі адво-дзяць запаленыя машыны на калгас-ны двор. На адпачынак.

І ноччу, у сне, будуць гудзець ад

напружання рукі. І будзе сніцца Лю-бе і Валі поле, іхняе поле.

...За сталом амаль уся сям'я: баць-ка Пракоп Іванавіч, Міша прыехаў з рэйса, Віця толькі што скончыў раз-носіць пошту, прыйшлі са школы: Ва-лодзя і самыя малодшыя—Маруся і Ніна. Зазвінела ў сенцах клямка, і ў хату ступіла маці, за ёй—Люба з ся-броўкай Валяй.

— Во, цяпер уся сям'я ў зборы,— сказаў Пракоп Іванавіч.—Рыхтуй, маці, вячэру.

Валя і Люба загаманілі пра сваё. Але бацька не даў ім пашаптацца.

— Ну, як там вашы маторы, дзяў-чаты?

— Працуем, дзядзька Пракоп!

— Маці, палічы, колькі ў нас спе-цыяльнасцей у хаце. Я прарыбачыў усё жыццё, ты доіш кароў, Віця пош-ту носіць, Міша—шафёр, Люба—

трактарыстка, Валодзя вось-вось сал-датам будзе...

Бацька ўсё разважаў наконт пра-фесій, а Люба з Валяй думалі пра сваё.

Заўтра ў іх незвычайны дзень. Ва-лодзя Дзярках, сакратар камсамоль-скай арганізацыі калгаса, паедзе з імі ў райком: будуць прымаць дзяў-чат у камсамол. Хвалююцца, успамі-наюць усё, каб не было сорамна пе-рад членамі бюро, каб на ўсе пытанні адказалі без затрымкі.

Пасля вячэры выйшлі на вуліцу. На ўскрайку вёскі пачулася песня. Спявалі дзяўчаты. І сяброўкам здало-ся, што гэта песня пра іх, пра іхнюю дружбу, іхняе поле...

А. БАРОЎСКИ

Калгас «Сerp і молат»,
Мазырскі раён

Добра параіцца загадчыцы фермы М. А. Варонінай (злева) і перадавой свінарцы М. А. Мусніцкай (калгас «Светлы шлях» Смaргонскага раёна).
Фота В. Кашкана.

БЕЛАЯ ПАМЯЦЬ

Вясной, калі зацвітаюць вішні і сыплюць пад ціхім ветрам пялёсткавы ўбор на зямлю, Ганна любіць пасядзець каля хаты, падставіўшы сонцу маршчыністы твар. Вузлаватыя пальцы рук ціха варушацца, нібы перабіраюць тонкія сувоі палатна, якога столькі ператкала ў гады маладосці. Колькі далося на вяку гэтым худым працавітым рукам, якія нават цяпер не могуць ніяк супакоіцца, нібы кратаюць тое, што мінула, адгарэла крамянымі ранкамі. Як рана прывыклі да сярпа гэтыя рукі!

Усё ўмелі рабіць, ды аднаго не маглі—прынесці ў бацькаву хату досыць хлеба. Не, не плакала Ганна. Толькі моцна, да болю сціскала вусны, каб не бачыў слёз пан Бабінскі, у якога аж восем гадоў даўла кароў. Ці не ад таго такія пачарнелыя і вуз-

лаватыя пальцы? А колькі жыта зжалі рукі на вузкіх загонах—сваіх і чужых, колькі цяжкіх медзяных снапоў перакідалі! А жыта цякло, як вада між пальцаў: то пану, то чорту, то д'яблу...

Думае Ганна, ківае пасівелай галавой, жмурыць ад сонца задумненыя вочы. Мо бачыць сябе чарнявай веселухай у засыпанай снегам роднай вёсцы Дымнікі, успамінае вечары з журботнымі і светлымі дзявочымі песнямі пад роўны шум калаўрота.

Глядзіць старая на белыя вішні, якія садзіў яе Павел, і нібы чуе дарагі голас: «Няхай растуць каму жывому...»

Колькі вёснаў будуць яны абсыпаць зямлю бялюткімі пялёсткамі. А ён ужо ніколі не ўбачыць, не кране вішнёвую квецень. На далёкай венгерскай зямлі астаўся ляжаць

у брацкай магіле, роўны між роўных, аддаўшы жыццё, каб яна, Ганна, іх дзеці, усе людзі спакойна хадзілі па роднай зямлі.

Думаі, Ганна, думаі... Хай на хвалях памяці ўсплываюць нялёгка пасляваенныя гады. Ой, як многа трэба сказаць табе людзям. А можа проста ўспомніць разам з ім, як даставалі схаваныя ад немцаў плугі і бароны і на трафейным кані аралі не панскую, а сваю зямлю. Конь, цяжка дыхаючы, раптам станавіўся ў разоры, унурыўшы галаву, і нішто яго не магло скрануць з месца. Тады жанчыны самі ўпрагаліся ў плуг...

Усё ўспомні! Як першая з двума дзецьмі запісалася ў калгас. Не ўсім гэта спадабалася. Былі такія, што шапталі ўслед: «Хай запісваецца. З голаду здохне ў арцелі. А мы паглядзім, пачакаем». І глядзелі збоку. А ты кожны дзень ішла ў брыгаду, без нараканняў працавала там і клікала іншых за сабой.

Іменна цябе, Ганну Андрэўну Стасюк, абралі ў калгасе звеннявой па бульбе. І як працавала тваё звяно! З васемнаццаці гектараў сабралі па 300 цэнтнераў бульбы. То было сапраўднае свята. Памятаюць тую багатую восень члены звяна Вольга Рудская, Ганна Кузьміч, Іван

Рудскі. А ў чэрвені 1949 табе на грудзі прышпілілі ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Цябе ведалі як дэпутатку. Два разы цягнулі імчаў у сталіцу рэспублікі, дзе ты дзялілася на нарадах вопытам, радасцю.

Думаі, Ганна, думаі... Пра дзяцей, якіх выгадвала адна, без мужа. Сын сам даўно бацька дваіх дзяцей, калгасны трактарыст, і, як ты казалася, заўсёды заняты. А ці гэтак ужо заняты, каб не наведваць маці, глянуць у дрыготню, ці ёсць на распал наколах паленні, або проста пасядзець у апусцелай хаце, дзе ўсё напамінае маленства і дзе на фотаздымку ў куце, на самым відным месцы, бацька ў салдацкай гімнасцёрцы?

Не забудзецца мне той позні асенні дзень, шчодро напоены сонцам, невялікая хата ў густым вішняку і старая жанчына з добрай і чулай душой, і яе духмяныя антонаўкі, якімі яна частавала, дастаўшы з гарышча.

...Падаюць белыя пялёсткі з кучаравых вішань. Белыя пялёсткі, як белы снег, на сівыя валасы жанчыны. Белыя пялёсткі, белая памяць...

М. ГОРБА,
супрацоўнік жабінкаўскай
раённай газеты
«Сельская праўда»

Вёска Вепскі,
калгас імя Чапаева

...І АДНА ЖАНЧЫНА

Ва ўпраўленні механізацыі № 141 ордэна Леніна трэста № 16 «Нафтабуд» працуюць 88 слесараў. Сярод іх—адна жанчына, Зося Іванаўна Було.

Зося Іванаўна разам з мужам Васілём Аляксеевічам прыехала ў Наваполацк у 1958 годзе, у ліку першых. Праўда, не адразу ўключылася ў работу: патрабавалі па-

стаянных клопатаў маленькіх дзеці.

Экскаватаршчык Васіль Було працаваў на славу. Ён узводзіў тэхналагічныя ўстаноўкі на нафтаперапрацоўным заводзе, будаваў чыгунку, якая злучала малады прамысловы вузел са старым Полацкам, і іншыя важныя аб'екты. За поспехі ў будаўніцтве першай чаргі нафтагі-

ганта быў узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Шмат карыснага яшчэ зрабіў бы на «Нафтабудзе» Васіль Було, калі б не заўчасная смерць...

Зося рашыла працаваць там, дзе працаваў яе муж,—у калектыве механізатараў. За кароткі час асвоіла тэхналагічнае абсталяванне, здавала экзамены на такелажніцу. Праз яе механічную пілу праходзяць сотні загатавак для такарнага цэха і пако-вак для кавальскага аддзялення.

—Спраўная, старанная работніца,—кажа пра Зосю Іванаўну механік цэха А. Е. Мацвееў.—Увесь час стараецца як мага лепш і хутчэй абслужыць рамонтныя службы. Не было выпадку, каб яна не выканала своечасова заказ.

Зося ні хвіліны не сядзіць

склаўшы рукі. Сама настрайвае і запраўляе станок. Бываюць выпадкі, калі ў сувязі з вытворчай неабходнасцю трэба застацца пасля змены або папрацаваць у абедзенны перапынак. Тут Зосю Іванаўну ніколі не трэба ўгаварваць. Нядаўна спатрэбілася прыстасаванне для заліўкі швоў буйнапанельных дамоў, прычым тэрмінова. А тут абед хутка. Кажуць Зосі: «Выручай, дзядзю, трэба шаснаццаць загатавак. Гэта гадзіны на паўтары работы, а зараз абед». «Паабедую потым»,—адказвае Зося Іванаўна і ідзе да свайго аграгата.

Нядаўна Зосю Іванаўну Було ўзнагародзілі ордэнам «Знак Пашаны».

К. КРУПКО,
рэдактар газеты «Знамя
новостройки».

ВЯЛІКАЯ АПЕРАЦ

У жніўні савецкі народ адзначае слаўныя працоўныя святы: Дзень будаўніка і Дзень чыгуначніка.

Наш часопіс віншуе са святам усіх слаўных будаўніц і чыгуначніц і зычыць ім новых поспехаў у працы.

На здымках: Надзея Скопля (уверсе), ізаліроўшчыца. Працуе на будаўніцтве Лукомльскай ДРЭС.

Марыя Капцюг (унізе)—дзяжурная па адпраўленні і прыёме паяздоў на станцыі «Мінск—Пасажырскі».

Фота В. Дубінкі
і Ю. Захарава.

Ціхенька адчыняюцца дзверы ардынатарскай, і ў шчылінцы паяўляецца спачатку нос, потым два цікаўныя вокі, потым вясёлая трохгадовая істота ў паласатай піжаме.

— Гэта ты, Ромачка?—паварачваецца да яго Елізавета Данілаўна Валковіч, загадчыца хірургічнага аддзялення. — Хочаш што-небудзь спытаць?

— Нічога, — крышку какетнічае Ромачка і знікае гэтак жа хутка, як і з'явіўся.

— Ён, — напаўголасу кажа Елізавета Данілаўна.

Ад гэтага кароценькага слова нешта сціскае мне горла. Ён — значыць, праз гадзіну мы падымемся ў аперацыйную, і Елізавета Данілаўна распачне аперацыю на сэрцы. Ромачкавым сэрцы. У Ромачкі незарашчэнне баталава пратоку — парок сэрца, пры якім застаецца сувязь паміж лёгачнай артэрыяй і аортай. Калі своечасова не ўмяшаюцца хірургі — Ромачка не здолее жыць і развівацца так, як яго аднагодкі. Мілая Ромачкава бестурботнасць так не стасуецца з сур'ёзнасцю будучай аперацыі...

Дзесьці ўнізе ходзіць Ромачкава маці. Колькі тры-вожных крокаў адмерае яна, колькі перадумае дум у гэтыя доўгія хвіліны свайго жыцця!

А Ромачка ў салодкай дрымоце, прыціснуўшыся да пляча сястры, падймаецца на ліфце ў аперацыйную. Ніколі не ўявіць ён, якія цяжкія будуць наступныя хвіліны для хірургаў, мамы і блізкіх.

Аперацыйная пераўтварае людзей. Бахілы, блакітныя халаты, маскі змяняюць іх не толькі знешне. Пакуль Елізавета Данілаўна і яе асістэнт Людміла Барысаўна Савіцкая энергічна і завучана працуюць шоткамі для мыцця, адбываецца і нейкае ўнутранае пераўтварэнне: маленькія жаночыя рукі набываюць асаблівую ўпэўненасць, вочы робяцца ўдумлівыя, дзіўна яркія, ці то ад кантраснага беллага абрамлення, ці то ад неадступнай думкі. І калі гэтыя рукі адточанымі, упэўненымі рухамі праходзяць па этапах аперацыі, усе гэтыя 40 мінут нязменна адчуваеш велізарную напружаную работу мозгу, які дае каманду рукам хірургаў. Вочы Елізаветы Данілаўны раз-пораз сустракаюцца з вачыма Людмілы Барысаўны ў маўклівым, ім адным зразумелым дыялогу. І вось пад іх рукамі спакойна і даверліва б'ецца сэрца маленькага чалавека...

Аперацыя была ў панядзелак. А калі ў сераду я зноў увайшла ў ардынатарскую і спыталася, як справы ў Ромачкі, Елізавета Данілаўна ўзяла мяне за руку і моўчкі павяла па калідоры міма палат, дзе замест нумараў вісяць малюнкi свінак, зайцаў, вавёрак. На парозе пакоя для гульняў — о цуд! — стаяў крышку пабляжэлы, але вясёлы, непаседлівы Ромка. Пасля аперацыі на сэрцы!!? На трэці дзень!!? Быццам і не было аперацыйнай, быццам не яго сэрцайка білася там у руках хірургаў!

Ромка, узмахваючы доўгімі выгарэлымі вейкамі, з гонарам паведаміў:

— Сам хазу!

Елізавета Данілаўна паглядзіла Ромкаву галаву, і на твары яе з'явіўся знаёмы мацярынскі выраз: «Вось ён у мяне які!» А ўголас яна сказала:

— У Ромы простая аперацыя. На трэці дзень дазваляем хадзіць. А вось у чацвер будзе вельмі складаная. З апаратам штучнага кровазвароту — АШК...

Здаецца грубым, неправамерным параўнанне кво-

А ЦЫЯ—У ЧАЦВЕР

лага і пяшчотнага чалавечага сэрца з маторам. І ўсё ж гэтае параўнанне прыйшло на ўспамін, калі мне тлумачылі сутнасць будучай аперацыі. У Алега складаны парок: у перагародцы паміж жалудачкамі засталася адтуліна. Артэрыяльная кроў змешваецца з венознай, дзіця дыхаецца і сінее ад самай нязначнай нагрузкі. Каб выратаваць яго ад смерці, трэба зашыць або «залатаць» адтуліну. Гэта можна зрабіць толькі на «сухім» сэрцы, інакш кажучы, спыніўшы, «выключыўшы» яго.

Спыненне сэрца азначае клінічную смерць. Сэрца знаходзіцца ў гэтым стане, пакуль работу яго бярэ на сябе дзівосна разумная машына—апарат штучнага кровазвароту. Калі хірургі зрабляць сваю справу—зашыюць адтуліну—сэрца трэба запусціць зноў. Як матор?..

Але ж сэрца не матор. Яшчэ нядаўна яно лічылася недатыкальным, зусім нядаўна дзеці з некаторымі парокмі паміралі, не паспеўшы вырасці. Цяпер ёсць магчымасць выратаваць іх.

Аперацыя надзвычай складаная і працаёмкая. Працягласць—чатыры гадзіны. Заняты ў ёй адначасова дваццаць чалавек. Для АШК патрэбна кроў, якую бяруць у донараў толькі перад самым пачаткам аперацыі. Прамыя выдаткі (кошт крыві, плазмы, медыкаментаў)—каля 400 рублёў. Дзяржава бярэ на сябе гэтыя выдаткі. У ЗША бацькі дзіцяці павінны былі б заплаціць 3000 долараў. Як гэта страшна, напэўна: грошы—за жыццё! Не ўнёс платы—не разлічвай на дапамогу...

Гэтыя думкі мімаволі прыходзяць у галаву ля аперацыйнага стала, вакол якога сканцэнтравана разумная і дакладная апаратура.

Якія сілы кінуты сёння на дапамогу хвораму Алегу, сыну рабочага падшыпнікавага завода! Адказную частку аперацыі вядзе доктар медыцынскіх навук прафесар Алег Севяр'янавіч Мішараў. Тры хірургі—ужо знаёмыя нам Елізавета Данілаўна, Людміла Барысаўна і Валянцін Афанасьевіч Аўчарэнка. У гатоўнасці нумар адзін—група АШК на чале з кандыдатам медыцынскіх навук Сямёнам Яфімавічам Надэльсонам. Неадрыўна чытае кардыяграму, сочыць за пачынкам сэрца на мінгографе, кантралюе ціск педытр-кардыёлаг Раіса Ільінічна Карэўская.

Вядома, самымі першымі прыступілі да аперацыі анестэзіёлаг кандыдат медыцынскіх навук Вера Канстанцінаўна Зубовіч і Тамара Дзмітраўна Сушко. А яшчэ раней рашаючае слова ў вызначэнні дыягназу сказала рэнтгенолаг кандыдат медыцынскіх навук Інэса Ільінічна Лазюк.

Трапляючы з апарата ў арганізм, кроў пераносіць змены. Да работы падключаюцца біяхімікі. Загадчык лабараторыі Віктар Маркавіч Моін і Ніна Мікалаеўна Спевак сочаць за саставам крыві, каб своєчасовым умяшаннем карэгіраваць адхіленні.

Цяжка прастаяць на месцы нерухома хаця б гадзіну. А тут ля аперацыйнага стала хірургі выстойваюць 240 мінут. Кожная з гэтых мінут можа абрушыць смяротную нечаканасць. Раптам адмовіць АШК, раптам пачнецца фібрыляцыя сэрца—бязладнае скарачэнне валокнаў,—раптам яно адмовіцца працаваць зноў... Маўклівае напружанне пануе ў аперацыйнай.

Некалькі секунд працуюць паралельна апарат і сэрца. Вось ужо сэрца скарачаецца радзей, замірае...

Калі б зараз над галоўнамі хірургаў прагучэлі выстралы, яны не пачулі б іх. Свет абмежаваны для іх аперацыйным полем. Дваццаць сем мінут рытмічна адлічвае АШК. Зараз будзе ўключана ў работу сэрца. Так ці не? Так! Зноў працуюць паралельна сэрца і апарат. І нарэшце спакойная рэпліка Сямёна Яфімавіча:

— Поўны кровазварот!

Накладзены апошнія швы. Але аперацыя яшчэ не скончылася. Яна працягваецца ў аддзяленні інтэнсіўнай тэрапіі, тут за Алегам будучы нястомна назіраць. Дагледзець хворага пасля аперацыі—амаль тое ж самае, што і ўдала прааперыраваць. Кругласутачна кантралююцца пульс, ціск, кардыяграма.

Магчыма, на паперы ўсё гэта выглядае вельмі проста і трыумфальна. Ніводнага трагічнага ўскладнення, ніводнай непрадбачанай выпадковасці. Чым растлумачыць поспех? Шчаслівай выпадковасцю? Веданнем метадзі? Выдатнай тэхнікай? Забяспечанай на дзейнасцю АШК?

Так, усё гэта сёння ёсць. Але былі і інакшыя дні. Дні, з якіх складаліся гады. Колькі доследаў на сабаках канчаліся няўдачамі, колькі памылак, спроб, расчараванняў, як і радасцяў, было на шляху да поспеху!

У адным з пакояў бальніцы вісяць партрэты дзвюх дзяўчынак з вялікімі бантамі—Рымачкі і Людачкі. Яны былі першыя. Для іх гэта было тады як выхад у космас. Людачку так і называлі—дублёрам. Наступнай была Света. Света, што пазней пісала: «Дзякую ўрачам, што мяне лячылі, сёстрам і нянечкам, што мяне глядзелі, і кухарам, што мяне кармілі і плакалі па мне».

На сталах удзельнікаў групы АШК я ўбачыла эмблему—сэрца і лічба 50. Яна сімвалізавала своеасаблівы юбілей. Гэтым знакам былі ўзнагароджаны ўсе ўдзельнікі пяцідзясяці аперацый з АШК. Алег быў пяцідзясят другі. Кожны чацвер дадае па адзінцы да лічбы. Яшчэ адно выратаванае жыццё. А ўсяго зроблена каля 700 аперацый на сэрцы.

Цяпер гэтыя аперацыі робяць у новым дзіцячым хірургічным цэнтры—дзевяціпавярховым будынку на Ленінскім праспекце сталіцы. Шэсць аддзяленняў у цэнтры і прадмет асобага гонару—аддзяленне інтэнсіўнай тэрапіі і рэанімацыі, дзе дзяцей вяртаюць да жыцця ў самых складаных сітуацыях.

...Дзеці ёсць дзеці. Бегае па калідоры, не думаючы пра швы, Алег. Заўтра яго забяруць дадому. У пакоі для гульні хтосьці аперыруе ляльку. У рэнтгенаўскім кабінёце Інэса Ільінічна Лазюк робіць вельмі складаную маніпуляцыю—зандзіраванне сэрца і адначасова задушэўна гутарыць з Раяй П. Тонкі зонд пранікае ў сэрца, вызначае, які парок у дзяўчынке. А тым часам Інэса Ільінічна высвятляе:

— А хто твая самая галоўная сяброўка?

— Зіна.

— А ў нас ёсць хлопчык Зіна.

— Хлопчыкаў Зін не бывае.

— А вось і бывае. Зіновій яго поўнае імя.

Потым Інэса Ільінічна з жаўточай стараннасцю вызвае бант на галаве ў Раечкі. Зусім як мама.

А яшчэ праз паўгадзіны Раечка горача пераконвае тату даць згоду на аперацыю.

— Ну, згаджайся, тата, гэта ж зусім не страшна!..

Двор першай клінічнай бальніцы заліты сонцам. Пад вокнамі вечныя дзяжурныя—таты і мамы. Махаюць дзецям рукамі, робяць нейкія знакі. З жалем пакідаю бальніцу, яшчэ раз успамінаючы словы Елізаветы Данілаўны, сказаныя на развітанне:

— Дзеці, якім мы памаглі, наўрад ці будучы памятаць нас усё жыццё. Ды гэта і не патрэбна. Магчыма, і мы не пазнаем іх праз некаторы час: яны растуць хутка. Усіх дзяцей мы любім, але асабліва дарагія тыя, што выпакутаваны. У іх укладзена частка нашай душы...

З А вокнамі спускаўся змрок, на вуліцы бязлюдна і холадна. А ў «бакавушцы» дырэктара Воўчынскага Дома культуры Юліі Грыгарчук па-хатняму цёпла і ўтульна. Хацелася, адклаўшы ўсе іншыя справы, астацца ў Воўчыне, паглядзець генеральную рэпетыцыю двух хораў і танцавальнага калектыву, прадоўжыць размову з вясёлым, прыемным субяседнікам.

Да пачатку рэпетыцыі заставалася каля дзвюх гадзін, а калгасны аўтобус, які павінен быў прывезці з Брэста дыпламаванага баяніста, не дзе знік.

— Вы прабачце, — сказала Юлія, апранаючы дачку, — а можа шафёр забыўся пра дамоўленасць... У дзевяць прыйдуць людзі. Лепей я на вуліцы падзяжурю.

Мы выйшлі на вуліцу. Снег усё ішоў, мокры, сцюдзёны. Ледзь угадваліся ў цемры будынкі, прыцягальныя снегам, прыціхлыя, пачынаючы насцярожаныя. Я спытаў:

— Юлія, вы ўпэўнены, што а дзевятай усе збяруцца? У гэткую слоту?

— Безумоўна! — адказала яна. — Але дзе ж аўтобус!

І тут жа святло фар слізганула па дрэвах, коса перакінулася на разбітую каляіну, ударыла ў твар. Юлія падбегла да машыны.

— Дзе ж ты, галубок, прападаў?

— Прабач, Іванаўна, — данеслася да мяне. — Паспею!

— Значыцца, так... Падзеся ў Брэст, — яна назвала вуліцу і нумар дома, — там будзе чакаць. Скажаш, што з Воўчына. Ну, на адной назе!

— Добра! — з украінскім акцэнтам адказаў шафёр. — Усё будзе ў ажурі.

Я развітаўся.

А калі сеў у аўтобус, уявіў сабе нешта сярэдняе паміж явай і фантазіяй...

Маладая жанчына бярэ ў рукі чарадзейную палачку, узмахвае ёю, і адразу ж на вуліцу, мокрую, халодную, з цёплых дамоў пачалі выходзіць людзі, ісці ў клуб.

Потым уявіў, як яна, невысокая ростам, у строгай сукенцы, стаіць перад хорам, які чакае яе знаку. Жанчына ўзняла руку, і моцныя, прыгожыя галасы Аляксея Тура і Уладзіміра Грыцука лёгка павялі запеву. Яна чуць-чуць павярнулася, і вось ужо ўсе падхопліваюць песню, усе галасы зліліся ў адну суладную плынь...

Яна і на самай справе дырыжор. Дыпламаваны. У яе да гэтага схільнасць. І яшчэ талент педагога. Тры гады назад Юлія вучыла музыцы дзяцей Высокаўскай сярэдняй школы. Таму вось, перш чым адправіцца ў Воўчын, зазірнуў я ў Высокае, да яе старой знаёмай Марыі Пятроўны Антановіч, старшыні гарсавета.

— Юлію я вось з такіх год ведаю, — яна адмерала даланёю ад падлогі крыху больш метра. — Можна сказаць, на маіх вачах вырасла. Два хоры — справа яе душы. І яшчэ танцавальны калектыў. Плюс да гэтага — сакратар камсамольскай арганізацыі калгаса. І, улічыце, малое дзіця на руках. Карацей кажучы, калі прымалі кандыдатам у члены партыі — ніводнага адводу.

Перад Юліяй стаяў выбар: аставацца ў Высокім выкладчыцай музыкі з хвораю дачкой на руках ці ехаць у Воўчын. Не лёгка было прыняць рашэнне! Дыплом музычнага вучылішча абавязваў працаваць па спецыяльнасці. У Высокім у яе ўжо была рэпутацыя здольнага настаўніка, прывязанасць да вучняў. А ў Воўчыне, як ні кажу, чакала няпэўнасць...

Яна вырашыла з'ездзіць, пагаварыць са старшыняй мясцовага калгаса, у сельсавете.

— На паляўнічага і звербяжыць, — сказаў ёй старшыня калгаса Анатоль Нічыпарук. — Хоць сёння прымай наш Дом культуры.

Больш яна не вагалася. Так Юлія Грыгарчук зрабілася дырэктарам.

Новы Дом культуры выглядаў прыгожа. У ім былі вялікая глядзельная зала з шырокім экранам, прасторнае фая, бібліятэка, бильярд-

ная. Хіба можна параўнаць яго са старым «клубам», дзе размясцілася цяпер пажарная каманда!

Але што карысці з такой прасторы, калі залы ажываюць толькі па святах? Ну, вядома, танцы, кіно...

— Шчыра кажучы, — сказала мне Юлія, — адчувала я сябе спачатку даволі няёмка. Ды і абавязкі дырэктара былі не зусім такія, як меркавала. Ты і дырэктар, і дырыжор, і гаспадарнік, і танцамайстар, і афарміцель, і, вядома, арганізатар. Але не гэта мяне турбавала: у новым доме людзям было сумна. Няўжо не расшавялю? Не можа быць! Хіба не ў яго сценах чалавек павінен адкрыць свае таленты? А хіба не тут месца для вясельнай урачыстасці, ушаноўвання перадавікоў, герояў вайны? Словам, Дом культуры павінен быць цэнтрам радасці, урачыстасці. Праўду я кажу?

Пачала Юлія са сваякоў. Цётка Людміла — спявае, бабуля — знаўца абрадавых песень, дзядуля — усім вядомы балалаечнік, дзядзька Усевалад, калгасны ветфельчар, — і спявае, і на акардэоне іграе, бацька — таксама. Са сваякамі дамовіцца было не цяжка. З мясцовай інтэлігенцыяй Юлія таксама хутка знайшла агульную мову: з настаўнікамі, спецыялістамі калгаса, работнікамі бальніцы, сельсавета. Дапамог і Анатоль Нічыпарук, разам з ім аб'ехалі брыгады. Таленты знайшліся: танцоры, музыканты, спевакі — аж паўсотні чалавек. У сакратара партарганізацыі Анатоля Кавальчука таксама быў нядрэнны бас.

Пачалося, закруцілася... А скончылася для воўчынцаў прыемным сюрпрызам — першым вялікім канцэртам. Пасля кожнага нумара ў зале гучалі ўдзячныя воплескі.

Непрыкметна прайшлі для Юліі тры гады ў Воўчыне. Дачка падрасла, паздаравала, часта прыбывае цяпер у клуб. Хор усё расце, багацее рэпертуар. Клопатаў не павялічалася.

Стаіць у Доме культуры пяніна — падарунак за пры-

завое месца на раённым аглядзе мастацкай самадзейнасці. У мінулым годзе спевакоў з Воўчына запрасілі ў Брэст на тэлестудыю. Выступілі ўдала, усім спадабалася. Са студыі пайшлі ў кафэ. Там хтосьці нападзёнасу завёў старадаўнюю абрадавую, сваю, воўчыную. Па звычцы яму пачалі падцягваць. Для сябе спявалі, але калі скончылі, пачуліся апладысмента. Людзі прасілі:

— Праспявайце яшчэ што-небудзь. Праспявайце...

Вярнуўшыся ў Воўчын, Юлія пачала шукаць не толькі новыя, а і старыя, нападзёнасу забытыя песні. У рэпертуары хораў з'явіліся меладычная «Арышку, Арышку...», «Па-над лугамі зеляненькімі», «Дубочак зялёненькі», вясельныя песні. Цяпер вяселле без урачыстасці ў Доме культуры нібы і не вяселле. Са сватамі, з вясёлымі дружкамі, з урачыстым «калідорам»...

Без хораў Юліі Грыгарчук, без танцавальнага калектыву, без прыпевак не абыходзіцца ніводнае свята. А калі вырашаўся лёс ураджаю, дырэктар Дома культуры разам з усімі калгаснікамі ішла на ўборку бульбы і цукровых буракоў. Гэта таксама стала традыцыяй.

Мы сядзелі ў яе дырэктарскай бакавушцы, гаварылі пра тое, як захаваць усе каштоўнасці народнай культуры: гэта ж адна з важнейшых задач культасветработніка. Вялікая, патрэбная справа. Іменна гэта меў на ўвазе У. І. Ленін, падкрэсліўшы аднойчы, што «прыгожае трэба захаваць, узяць яго як узор, зыходзіць з яго нават калі яно «старое».

Не без гонару паведаміла яна, што іхні калгас заваяваў летась пераходны Чырвоны сцяг раёна — за поспехі ў развіцці жывёлагадоўлі. Шмат расказала яна і пра сваіх «спадарожнікаў» па паездках з канцэртамі ў брыгады (летась такіх канцэртаў было больш дваццаці): пра лектара — дырэктара Воўчынскай сярэдняй школы Міхаіла Харытонавіча Лявоненку і палітінфарматара — загадчыка навучальнай часткі Яўгенія Іванавіча Жука. Радавалася, што ўдзел у мастацкай самадзейнасці і ў зборы старых песень, паездкі з канцэртамі, рэпетыцыі зблізілі, падружылі людзей.

Усё гэта радала Юлію. Не ўспомніла яна толькі адно: што ў гэтым, перш за ўсё, яе заслуга.

В. ХЛІМАНАУ

Камянецкі раён.

ДЛЯ ДАБРАБЫТУ ПРАЦОЎНЫХ

Дырэктывамі XXIV з'езда КПСС вызначана шырокая праграма далейшага павышэння матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця савецкага народа. Матэрыяльны дабрабыт будзе ўзрастаць перш за ўсё ў выніку павелічэння зароботнай платы рабочых і служачых і прыбыткаў калгаснікаў па меры росту прадукцыйнасці працы і павышэння кваліфікацыі работнікаў. Дырэктывамі вызначаны паслядоўнасць і тэрміны намечанай праграмы.

Так, **мінімум зароботнай платы** рабочым і служачым будзе павышаны з 60 да 70 рублёў у месяц, і адначасова павялічацца стаўкі і аклады сярэднеаплачваемых рабочых і служачых. Гэтае павышэнне будзе праводзіцца паступна. У 1971 годзе яно закране рабочых і служачых чыгуначнага транспарту. На працягу 1972 года будзе ўведзены новы мінімум зарплат і павышаны стаўкі і аклады сярэднеаплачваемым работнікам у раёнах Крайняй Поўначы і прыроўненых да іх мясцовасцей. У 1974 годзе закончыцца ўвядзенне новага мінімуму зароботнай платы і павышэнне ставак і акладаў сярэднеаплачваемых рабочых і служачых у вытворчых галінах, а таксама ў галіне асветы і аховы здароўя. У 1975 годзе поўнасю закончыцца ўвядзенне новага мінімуму і павышэнне ставак і акладаў сярэднеаплачваемых рабочых і служачых.

Адначасова з павелічэннем мінімуму зарплат будучы адменены падаткі з заробаткаў рабочых і служачых да 70 рублёў у месяц і паменшаны стаўкі падаткаў з зарплат да 90 рублёў у месяц.

З 1 верасня 1972 года плануецца павысіць адначасова па ўсёй краіне зароботную плату настаўнікам і ўрачам у сярэднім прыкладна на 20%, а выхаватэляў дзіцячых дашкольных устаноў — у больш высокім размер.

У дзевятай пяцігодцы прадугледжваецца ўвесці **дапамогі на дзяцей** малазабяспечаных сем'яў працоўных, г. зн. для тых сем'яў, дзе сукупны прыбытак (уключаючы ўсе віды прыбыткаў) у разліку на аднаго члена сям'і не пера-

вышае 50 рублёў у месяц. Такія дапамогі будуць уведзены ў 1974 годзе.

З'езд вызначыў меры па паліпшэнню пенсійнага забеспячэння працоўных. У мэтах выканання яго Дырэктыў Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР 3 чэрвеня 1971 года выдаў Указ «Аб павышэнні мінімальнага размеру пенсіі па старасці для рабочых і служачых» і Указ «Аб мерах па далейшаму паліпшэнню пенсійнага забеспячэння калгаснікаў». Згодна з гэтымі Указамі, з 1 ліпеня 1971 года павышан мінімальны размер пенсіі па старасці рабочым і служачым да 45 рублёў у месяц пры захаванні дзеючага максімальнага размеру пенсіі 120 рублёў у месяц. Гэта азначае, што з 1 ліпеня 1971 года пенсіянеры па старасці, якія маюць права на поўную пенсію, атрымліваюць яе ў размер не менш 45 рублёў незалежна ад таго, калі яна была назначана.

Мінімальны размер пенсіі па старасці калгаснікам устаноўлен у 20 рублёў (супраць 12 руб. 50 кап. па ранейшым заканадаўстве), а максімальны ў 120 рублёў (супраць 102 руб. па ранейшым заканадаўстве).

Мінімальны размер пенсіі калгаснікам па інваліднасці з прычыны працоўнага калецтва або прафесіянальнага захворвання таксама павышаны. Інваліды I групы будуць атрымліваць не менш як 35 рублёў, інваліды II групы — 25 рублёў і інваліды III групы — 16 рублёў у месяц; інваліды па прычыне агульнага захворвання I групы — 30 рублёў, II групы — 20 рублёў у месяц. Мінімальныя размеры пенсій з выпадку страты карміцеля павышаны да 30 рублёў — на трох і больш непрацаздольных членаў сям'і, на двух непрацаздольных членаў сям'і — да 20 рублёў, на аднаго непрацаздольнага члена сям'і — да 16 рублёў у месяц.

У якім размер цяпер атрымае пенсію па старасці калгаснік, у якога сярэдні заробтак, скажам, 30 руб. у месяц? Калі яго прысядзібны ўчастак перавышае 0,15 га, то ён атрымае 25 руб. 50 кап. (85% ад 30 руб.), калі менш 0,15 га, то пенсія складзе 30 руб. (100% ад 30 руб.).

У гэтай пяцігодцы будуць таксама павялічаны пенсіі сем'ям ваеннаслужачых, якія страцілі карміцеля.

Пенсіі інвалідам працы і вайны будуць павышаны ў сярэднім на 33%.

Усё гэта сведчыць аб пастаянных клопатах Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада пра дабрабыт савецкага народа, натхняе працоўных на доблесную працу ў імя Радзімы.

ТРЫНАЦЦАТАЯ ЗАРПЛАТА

Праца рабочых і служачых аплачваецца пачасова або здзельна. У дапаўненне да ўказаных сістэм аплаты можа ўстанаўлівацца так званая «трынаццатая зарплата» ва ўзнагароду па выніках гадовай работы. Яна выдаецца з фонду, утворанага за кошт прыбытку, які атрымала прадпрыемства або арганізацыя. Адміністрацыя прадпрыемства разам з прафсаюзнай арганізацыяй распрацоўваюць і зацвярджаюць спецыяльнае палажэнне аб выплаце гэтай ўзнагароды. Вызначаючы яе размер, улічваюць вынікі працы рабочага або служачага і працягласць яго бесперапыннага стажу работы на дадзеным прадпрыемстве ці ў арганізацыі. У палажэнні прадугледжваюцца парадак налічэння бесперапыннага стажу работы, віды грашовых выплат, з улікам якіх налічаецца ўзнагарода, а таксама ўмовы, пры якіх ўзнагароду можна павялічыць, паменшыць або наогул не выплаціць.

У паняцце «бесперапынны стаж» уваходзіць толькі работа на дадзеным прадпрыемстве або ў арганізацыі, без ніякага перапынку. Але бываюць выпадкі, калі чалавек некаторы час па ўважлівых прычынах не працуе на гэтым

прадпрыемстве, напрыклад, у сувязі з доглядам дзіцяці да гадовага ўзросту, у сувязі з пераходам на пенсію, службай у Савецкай Арміі і г. д. Калі пасля перапынку, выкліканага адной з гэтых уважлівых прычын, чалавек зноў будзе працаваць на тым жа прадпрыемстве, то стаж у яго не перапыняецца.

Здараецца, што ў бесперапынны стаж залічваюць час работы на папярэднім прадпрыемстве, калі работнік быў пераведзены ў іншую арганізацыю па рашэнню партыйных, савецкіх або прафсаюзных органаў. Трэба, каб гэта было спецыяльна агаворана ў палажэнні аб парадку выплаты «трынаццатай зарплаты».

Часам пытаюць: ці ўключаецца «трынаццатая зарплата» ў сярэдні заробтак? Так, яна ўлічваецца пры вылічэнні адпрукных, вызначэнні размеру пенсіі і ў іншых выпадках і ўключаецца ў сярэдні заробтак таго месяца, у якім фактычна выплачана. Але ёсць выпадкі, калі яна не ўлічваецца, напрыклад, пры падліку заробтку працуючага пенсіянера, пры выплаце кампенсацыі рабочаму або служачаму ў сувязі з калецтвам на вытворчасці.

З «трынаццатай зарплаты» на агульных падставах зацвярджаюцца падаткі, аліменты на ўтрыманне членаў сям'і.

Работнікі могуць пазбавіць «трынаццатай зарплаты» за прагул, паяўленне на рабоце ў нецвярозым выглядзе або за іншыя парушэнні працоўнай дысцыпліны.

ГЕРАІНЯ І ЯЕ ПРАТАТЫП

Змрочным кастрычніцкім днём 1900 года ў дзверы гродзенскага дома выдатнай польскай пісьменніцы Элізы Ажэшкі пазваніў паштальён. На стол ляглі шматлікія пісьмы ад удзячных чытачоў, бандэролі з карэктурай і — урэшце — чарговы нумар папулярнага варшаўскага часопіса «Тыгоднік ілюстраваны». З вокладкі кудысьці ўдалечыню глядзела вясковая дзяўчына, не, хутчэй яшчэ дзяўчынка. Рашуча зацятыя вусны. Сашчэпленыя на прыполе рукі, якія ўжо нямала папрацавалі. І гэты пранізлівы позірк. Такі позірк, заўважыў аўтар малюнка Антон Каменьскі, бывае толькі ў ільвіц, якія імкнуцца з клеткі на свабоду.

Пазней, у адкрытым пісьме «Да пана Антона Каменьскага», Эліза Ажэшка так расказала аб першым уражанні, якое выклікаў у яе партрэт дзяўчыны:

«Дзень быў асенні, пахмурны, балюсты, сумны. У небе — ніякай радасці, на зямлі — надзеі...

Раптам званок ля дзвярэй, спешныя крокі, пошта, газеты, і сярод іх — даўно любімы часопіс з вялікім малюнкам на першай старонцы, коратка названы «Анастасія». На ім была дзяўчына ў простае вопратцы. Нічога, акрамя гэтага, нічога больш... Твар гэтай пекнай дзяўчыны вы памецілі стралою болю, выстраленай з сэрца, вы паклалі на гэты твар хмару, што народжана пужлівай думкай. Відаць, у ёй душа, што моцна адчувае. Яе гвалтоўна пашкуматала цвёрдая рука жыцця. Маркотнымі вачыма дзяўчына глядзіць у прорву...»

Малюнак Каменьскага, піша далей Ажэшка, выклікаў у душы ўспаміны маладых год. З глыбін гэтах успамінаў паўсталі малюнкi беларускай вёскі, прывабная постаць вясковай прыгажуні: «У асенні, пахмурны, сумны дзень у пакоі, за сценамі якога цягнулася па свеце лянівая і мутная шэрасць, акружылі, агарнулі, абнялі мяне навокал шырокія палі, палі квяцістыя, каласістыя, палі, улю-

бёныя, усыпаныя па ўзмежках букетамі бярозак і сосен, прыбраныя дарогамі і сцежкамі, бы белымі стужкамі, разасланыя пад блакітным скляпеннем і вялікім вокам сонца, нібы залаты дыван, вышыты ўзорамі і квяцістымі, каласістымі колерамі. Сярод агульнай вышвіласці кінулася мне ў вочы прэстая хваля хацін, садоў, людскіх убораў, двароў ліловых і белых ад квітнеючых стакротак і мальваў. У мёртвай цішы я пачула гаворку на мове нашых прабацькоў (г. зн. беларускай. — А. М.) — прыгожай... сціслай і дакладнай, вобразнай. Неабсяжнае мора нуды перакрыў натоўп постацей, з якога выступіла і выдзелілася яна, гэтая простая і няпростая дзяўчына, якую вы ўгадалі не ведаючы, намалювалі не бачачы. Дзівоснае яснабачанне мастака, якога не спыняюць ні паверхні прадметаў, ні разлогі прасторы. Так, іэта яна, са сваімі рысамі і сваёй ду-

шой. Толькі калі я яе ведала, ёй было ўжо год дваццаць, і валасы яе былі куды даўжэйшыя...»

Так у Элізы Ажэшкі нарадзілася задума напісаць аповесць пра беларускую сялянскую дзяўчыну. Нарадзілася, як прызнае наша зямлячка, не зусім звычайным шляхам: «Часта здараецца, што мастакі аказваюць гонар раманістам, алоўкам або пэндзлем надаючы бляску тварэнням іх пера, але рэдкі выпадак, каб раманіст ілюстраваў сваім пером твор мастака...» За творчы імпульс, за «кроплю расы» натхнення і дзякавала пісьменніца Каменьскаму ў прадмове да аповесці. Назвай яе паслужыў подпіс пад малюнкам у часопісе — «Анастасія».

Аповесць Ажэшкі пачынаецца з апісання надняманскіх краявідаў, невялікай беларускай вёскі Тучынцы: «Чырвонае жніўняе сонца сплывала па пагодлівым небе за блакітны Нёман, за цёмны пасак бору. А тут, ля апошніх тучынскіх хат, на мурагу, вытапаным жывёлай, пачалася ў нядзелью вечарынка». Усімi колерамі вясёлкі пераліваліся сукенкі дзяўчат. І самая прыгожая сярод іх — сірата Насця. Не зводзіць з яе вачэй аднавясковец Апалянары Тучына. Насця таксама да спадобы гэты кучаравы хлопец, які прыстроіўся дзесці ў горадзе і ўжо набраўся гарадскіх манер. Толькі чужыя яны адзін другому па духу, па думках. Насця — уся працавітасць, уся — дабрачыннасць. Апалянары ж ужо спустошаны гарадской пагоняй за грашыма. Ён пагарджае простае вясковае работай, лічыць, што лёс адных — панаваць і вяселіцца, другіх жа, бедных сялян, — «слухаць ды гараваць». Ён мяркуе, што, звязваючы сваё жыццё з вясковай дзяўчынай, ён ахвяруе сабой. І Насця, зразумела, не хоча і не можа прыняць такой «ахвяры». Але як перажыць боль, забыць расчараванне? Мо ўзяць прыклад з таямнічай, апрачутае чорнае пані Юзэфы, якая служыць людзям, развозячы па вёс-

ках лемантары і навучаючы добраму? І вось рашэнне прынята. Насця дае слова «ахвяраваць сваё жыццё і працу дарагой зямлі прадзедаў і зной долі людской». Атрыманую ад дзеда спадчыну гераіня аддае аднавяскоўцам, каб тыя выкапалі два калодзежы, сама ж развітваецца з расчуженымі суседзямі, сядзе на Юзэфін вазок і адпраўляецца ў невядомую далечыню.

Пры ўсёй непераканаўчасці асобных сцэн, пры ўсім налёце сентыментальнасці «Анастасія» — адна з лепшых «беларускіх» аповесцей Ажэшкі. Як і ў раманах «Над Нёманам», як і ў аповесцях «Дзюрдзі», «Ведзьма», «Хам», пісьменніца і тут натхняла жыццё тагачаснай беларускай вёскі. Мабыць, «Анастасія» ў нечым уступае іншым творам Ажэшкі ў вастрыні сацыяльных канфліктаў. Але для беларускага чытача гэта аповесць мае асаблівую цікавасць таму, што ў яе гераіні ёсць вельмі каларытны беларускі прататып. Партрэт Антона Каменьскага пісаўся...

Зрэшты, прадаставім слова самому мастаку. Расчулены аповесцю «сваёй зямлячкі» (Каменьскі таксама нарадзіўся ў Беларусі), ён пісаў Ажэшцы: «Анастасія» — вынік выпадковасці, асмелюся вас з ёю пазнаёміць. «Мая» Анастасія па паходжанні з Мінскай губерні, ёй каля чатырнаццаці год. Яна дачка лесніка, а маляваў я яе ў Гародні, маёнтку пані баранэсы Таўбе, у Магілёўскай губерні, дзе часта бываю.

І далей Каменьскі падрабязна расказвае, як ствараўся партрэт. Перад намі паўстае прывабны вобраз беларускай дзяўчыны з самабытнай натурай і нястрымным імкненнем да свабоды і прыгажосці.

Вось творчая гісторыя карціны. «Гарадзянскі двор — вялікі і людны. Гаспадыня прывозіць з розных ваколіц «дзяўчынак» для двара і выходзіць з іх «паненак». У лесніка было зашмат дачок. Анастасію ўзялі з лесу ў двор.

Часам, калі яе па нешта пасылалі, яна прабягала праз салоны: ішла роўна, ціха, лёгка, амаль нячутна ступаючы сваімі босымі ножкамі, ніколі не спынялася, ніколі не глядзела інакш, як толькі ўперад, туды, куды ішла, не кідаючы позіркаў у бакі. А салоны ж былі прыгожыя, людныя і поўныя прыгожых рэчаў, асабліва люстэрак, міма якіх спакойна не праходзіла ніводная дзяўчына і жанчына. Анастасія не бачыла ўсяго гэтага.

Гэта не было дурное неувуцтва, якое ступае па брыльянтах, нібы па пяску. Не. Анастасія не магла быць дурной, пра гэта сведчылі яе ясныя, чыстыя блакітныя вочы, што пранікліва глядзелі кудысьці ўперад — у прастору.

«Маладая лівіца», думалася мне, калі я назіраў за ёю.

І сапраўды — колькі я бачыў ільвоў, заўсёды глядзяць яны такім жа чынам — пранікліва і абавязкова ўдаль. Ніколі не бачаць яны ні клеткі, ні натоўпу чэрні, што акружае клетку... Нічога — што пablізу. Толькі тое, што недзе далёка, вельмі далёка...

Да гэтага часу не ведаю, які ў яе быў голас. Гаварыла ціхім шэптам, адказваючы толькі на пытанні.

Падабенства да лівіцы ўзмацнялі

яшчэ аліўкавы колер скуры, буйныя валасы, што, як грыва, акалялі яе дзікую галоўку. Выраз вачэй у яе быў зусім ільвіны.

Я рашыў яе намаляваць. Таямнічая абаяльнасць Анастасіі сагнала з мяне вясковую апатыю. Я ведаў, што значыць мець справу з нашай вясковай дзяўчынай, калі хочаш выкарыстаць яе як натуршчыцу... Але рашыў «перацярпець»!

Сказаў пра гэта гаспадыні:

— Анастасія, ідзі да гэтага пана і рабі, што ён загадае.

Поглядам сваіх пранізлівых ясных вачэй Анастасія змерала паню і спакойна, смела і ціха падышла да мяне. Не зірнуўшы нават на мяне, спынілася. Глядзела ўдалё...

Пасадзіў я яе на ганку, на сонцы, як прыйшлося. Баяўся адбіць у яе ахвоту, напалохаць пазіраваннем.

І тут сустрэла мяне найвялікшая неспадзяванка. Анастасія аказалася казачнай натуршчыцай!

Ніколі, нават у Парыжы, сярод прафесіянальных італьянскіх натуршчыц, я не сустракаў дзяўчыну, якая так ідэальна пазіравала б. Ні следу сораму ці збянтэжанасці, ні слова пытання ці пратэсту—што ад яе хочуч? Навошта ёй сядзець? Што гэта такое? Што ад яе патрабуецца? І навошта? Нічога. Анастасія застыла ў зададзенай позе, застаючыся, аднак, жывой і не становячыся ні на хвіліну манекенам! Рэдкая і высокая вартасць манекеншчыцы!

Маляванне Анастасіі было для мяне адзіным вялікім банкетам!!! Вось чаму закончыў я яго за адзін дзень, і эцюд быў добры!

Калі я сказаў, што канец, устала ціха і абыйкава, але ветліва, без ценю злосці ці нават суму, не кінуўшы нават мімалётнага позірку на мяне ці на тое, што я рабіў,—пайшла».

Пры двары баранэсы Таўбе выпадковай натуршчыцы Каменьскага жылося нясоладка. Як паведамляў мастак Ажэшчы, за неўтаймаваны характар яе потым адаслалі назад, да бацькоў, а адтуль яна «пайшла некуды далёка ў свет». Ад сябе можна дадаваць, што тады ж, у пачатку XX стагоддзя, у друку прамільгнула паведамленне з Магілёўшчыны пра шайку «справядлівых разбойнікаў», якія грабілі багатых і аддавалі дабро бедным. Сярод іх было маладое дзяўчо, падлетак. Не сказаўшы на судзе ні слова, яна пайшла на катаргу з высока ўзнятай галавой. На Анастасію Каменьскага гэта падобна...

Як бы там ні склаўся далейшы лёс дачкі беларускага лесніка, яна ўсё ж, гаворачы словамі Каменьскага, «выйграла вялікі выйгрыш у латарэі жыцця—неўміручасць». Дзякуючы Анастасіі з'явіўся на свет адзін з лепшых партрэтаў «польскага Дам'е», як называлі Каменьскага сучаснікі (партрэт потым перавандраваў у гродзенскі домік Ажэшкі). У сваю чаргу малянак мастака ўзбудзіў узнёслы ўспаміны ў душы пісьменніцы-дэмакраткі—і нарадзілася іншая «Анастасія», менш «бунтарская», чым у Каменьскага, але не менш прывабная. Пакінуў такі след адразу ў літаратуры і выяўленчым мастацтве—сапраўды вялікі жыццёвы «выйгрыш».

Адам МАЛЬДЗІС.

Мама, пачытай!

Мікола ЧАРНЯЎСКИ

Ці свісталі ракі?

Надвячоркам пад карчом
Вёў нараду тоўсты Сом.

— Трэба пільна вартаваць
Нам свае ўсе сховы.
Калі што — хутчэй свістаць:
«Побач рыбаловы!»

Плоткам нашым сама горш
Стала жыць, нясмелым...
— А свістаць хто будзе!
— Ерш,
Ён — свістун умелы.

— Не хачу! —
Адрэзаў Ерш.—
Я адзін тут,
Ракаў — больш...

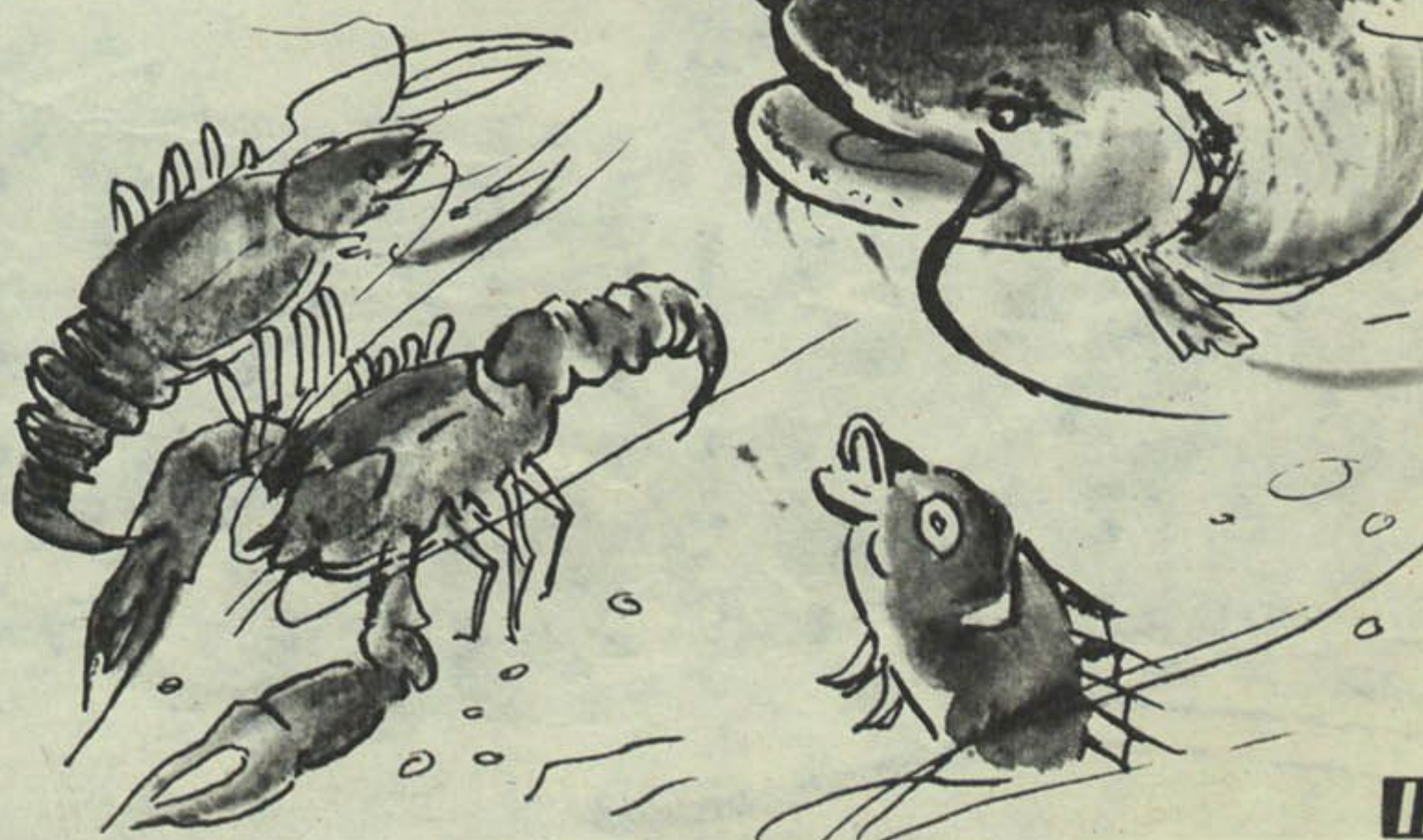
— Мы б з ахвотаю, дружок,
Ды свістаць не можам.
Ты б нам даў хаця урок —
Справіліся б, можа...

Ноч даўно,
А ракі дзьмуць,
Сон прапаў начыста.
Дно аж клешнямі аруць,
Ды не чуліна свісту.

І сказаў старэйшы Рак,
Зморана-пунсовы:

— Хопіць!
Пражывём і так,
Без самааховы.
Мы ж не плоткі-небаракі,
А учэпістыя ракі.
Мы з бяды не горш за рыб
Можам выбірацца...

Анікога з той пары
Ракі не баяцца.
Не глядзяць — бяда адкуль.
Кожны — смелы дужа:
Толькі сунь руку
ў раку —
Ён —
за пальцы тут жа!

...І будзе доўга Браслаўшчына
сніцца.

ЛЯ САМАГА СІНЯГА...

Дзень добры, сінявокая Браслаўшчына! О, які гэта край. Трапіш сюды аднойчы — і будзе доўга Браслаўшчына сніцца... «Гляньце, людзі, які падарунак я падрыхтавала тут для вас! — кажа прырода. — Выберу абшар зямлі — і размаляю яго густымі сакавітымі фарбамі, разалю-распылю дзіяментамі празрыстыя

азёры. Блакітныя хвалі, жоўтыя пяскі берагоў, цёмна-зялёныя лясы...»

Цішыня і спакой прасёлчаных дарог. Едзеш — і за кожным паваротам адкрыццё: зноў возера, зноў урачыстае свята зямнога блакіту. Толькі і скажа мясцовы жыхар, які сядзіць побач:

— Гэта Багінскае возера... А гэта...

Тут не пытаюцца ў гасцей: ці падабаюцца вам нашы мясціны? Не могуць не падабацца! І як вельмі прыгожай жанчыне не гавораць стандартных кампліментаў, так і тут людзі не вохкаюць, як турысты ля возера Рыца: ох, як прыгожа, як цудоўна! Такая тут задушэная, простая прыгажосць, што можна толькі

моўчкі глядзець і глядзець і адчуваць глыбокую радасць ад таго, што ёсць на зямлі такі край — Браслаўшчына.

— Ведаеце, адкуль пайшлі назвы — Браслаў, возера Дрывяты, рэчка Друйка?..

Чалавек, які ведае і любіць свой край, стваральнік на дзіва цікавага краязнаўчага школьнага музея, выкладчык гісторыі Аляксандр Юр'евіч Гарэлік урачыста і павольна пачынае:

— Жыў тут некалі даўным-даўно ў белаканым палацы люты і грозны князь Дзвін. Ён вельмі хацеў мець сына-наследніка. Але нарадзілася ў яго дачка, якую назвалі Дрыва. Яшчэ больш зненавідзеў князь за гэта сваю жонку, ціхую і ласкавую Друю. Вырасла дачка красуняй, з твару — як маці, а норавам — па бацьку.

Ну, а потым — потым пайшлі такія жакі... Жорстка прыгажуня нацкавала адзін на аднаго сваіх жаніхоў — Снуда, Нова і Браса, лілася кроў, і адбылося страшэннае злачынства. У распачы кінулася з крапаснога вала маці Дрывы — Друя. І пацякла на тым месцы рэчка Друйка, ціхая і ласкавая. Там, дзе пахавалі Нова і Снуда, — разліліся азёры Ноў і Снуды. Дзе супакоілася нарэшце жорстка Дрыва — стала возера Дрывяты, норавам непакорнае, а ў навалініцу — грознае, як тая князёўна. Жывы застаўся толькі Брас, ён і заснаваў горад Браслаў.

Дзякуй, Аляксандр Юр'евіч, дзякуй... Але... не трэба гэткай легенды. Есць у ёй нешта кніжнае, нешта не ад душы народнай. Добраму краю не трэба жорсткіх паданняў. Людзі, з якімі давялося нам пазнаёміцца і якія жывуць тут, на Браслаўшчыне, норавам сваім і справам абвяргаюць гэтую старую жорсткую легенду — легендамі новымі, светлымі.

І можа калі-небудзь вось гэтак жа ціха і таямніча, як расказвалі вы, хто-небудзь пачне:

— Жылі ў нашым краі на беразе сіняга-сіняга возера пяць прыгажунь-сясцёр. Былі яны добрага норава, шчырыя і працавітыя. І вось аднойчы — як заўсёды бывае ў казках і легендах — залатая рыбка прাপануе сёстрам выканаць самае запаветнае іхняе жаданне.

І скажуць сёстры:

— Хачу, каб у людзей былі поўныя засекі хлеба.

— Хачу, каб у нашым краі вялася і не зводзілася рыба і каб рыбацкія нераты былі заўсёды поўныя.

— Хачу, каб людзі былі здаровыя.

— Каб былі яны вясёлыя.

— А я хачу вырасціць такі лён, каб дзівіліся з яго ва ўсім белым свеце!

Рыба заводская... На здымку — дырэктар рыбзавода Вера Мальгіна і старшая рабочая Алена Восілава.

І разышліся сёстры кожная сваёй дарогай, і збыліся іх жаданні. Што скажа легенда далей, нам з вамі не згадаць сёння.

А вось як яно збываецца ў жыцці, гэта раскажаць можна. Жывуць на Браслаўшчыне пяць жанчын, займаецца кожная сваёй справай...

— **ПАЗНАЁМЦЕСЯ** з Верай Кароль — старшыняй калгаса «Запаветы Ільіча». Праўда, яна зараз у дэкрэтным водпуску, — сказалі нам у райкоме партыі.

Старшыня калгаса — у дэкрэтным водпуску... Нялёгка, пэўна, упраўляцца вам, Вера Пятроўна?

— Учора я была ў сакратара райкома партыі: ішла гаворка аб пераводзе мяне ў другую гаспадарку, большую за нашу. Насустрач мне з кабінета выбегла маладая дзяўчына, радасная такая, уся свеціцца. «Ведаеш, хто гэта? — пытаецца ў мяне сакратар. — Твая замена, будучы старшыня «Запаветаў Ільіча». І чамусьці зашчымела, зашчымела ў мяне сэрца... З аднаго боку — ганарыцца трэба, радавацца, што мне давяраюць вялікую гаспадарку. А з другога... Успомнілася — колькі свайму калгасу аддадзена, колькі каштавала кожная сённяшняя лічба, якую не сорам цяпер людзям назваць. Ураджай збожжа ў 1966 годзе быў 8 цэнтнераў з гектара. А ў 1969 годзе далі на 30,6 цэнтнера. Мінулы год быў неўрадлівы, але 25,2 цэнтнера з гектара атрымалі. Выйшлі на першае месца ў раёне палле. У тры разы павялічыўся даход гаспадаркі і аплата працы калгаснікаў.

...Рыба «турысцкая». Такія гірлянды вісяць над кожным домам турбазы.

Як пачынала? Звычайна... Закончыла ў 1960 годзе Смальянскі тэхнікум, працавала аграномам. А тут пайшоў на пенсію старшыня гэтага калгаса, я і замяніла яго. Цяпер ідзе на пенсію старшыня калгаса «Маяк» — я на яго месца. Многае трэба будзе пачынаць спачатку, хоць і не на голым, як кажуць, месцы, а ўсё ж... У нас і актыў моцны, зладжаны, свой аграгатацкі рэжым. Паглядзела ўслед дзяўчыне, што ідзе на маё месца, і падумала: вось ты радуешся сёння, аж свецішся ўся. А ці ведаеш, як будзе часам нялёгка табе? Калгас я пакідаю надзейны, але жыццё не стаіць на месцы, будуць новыя задачы, новыя патрабаванні. А капрызы надвор'я? А ўзаемаадносіны з людзьмі? Глядзі, не спалохайся, не ўцячы...

— Але ж вы, Вера Пятроўна, вы не ўцяклі? І цяпер з маленькім дзіцем на руках рашаецеся на новую гаспадарку?

— Ну, я... — смеецца Вера Пятроўна, — я чалавек загартаваны. З дзіцем і сапраўды цяжкавата, але ж у мяне памочніца такая: старэйшая, Леначка, падрасла, будзе за мянцём браціку. Ці ёсць у вас у горадзе такія нянькі? А наогул я не люблю спакойнага жыцця — нецікава... Вось прыязджаеце як-небудзь у «Маяк»...

Якая яна, старшыня калгаса? Паглядзіце на здымак, дзе жанчына з двума дзецьмі. Гэта Вера Кароль... Пяшчотная маці, добрая гаспадыня і свайго ўласнага дому і калгаснай гаспадаркі. Энергічны, моцны і адукаваны чалавек.

Да старта застаецца некалькі секунд.
Фота Ул. Вяхоткі.

АД «Запаветаў Ільіча» — у калгас імя Варашылава, у сяло Далёкія... Далёкія... Потым я паглядзела на карце — і сапраўды на самым краі нашай рэспублікі размясцілася гэтае сяло. Зноў азёры, азёры, зноў прыгажосць глыбінных прасёлачных дарог. Едзем насустрач знаёмству са Станіславай Кліменцеўнай Мацешай, звеннявой па лье.

Была засуха. Гарэла і збожжа, і бульба, і лён, людзі з трывогай і надзеяй глядзелі ў бясхмарнае неба. «Верце, месца сабе не знаходзіла, бегала і бегала на свой участак. Яшчэ дзень-другі — і ўсё, і загіне лён. А сёння ў нас свята — дожджык! Падымецца лянок, падымецца! Васемнаццаць гадоў працую на лье, ці ж мне не ведаць... Так, васемнаццаць. З самага пачатку нашага калгаса. Сыноў выгадавала, у сталыя гады ўвайшла — і ўсё лён, лён. Праз усё жыццё прайшоў. Летась быў наш лянок вельмі харошы, здалі яго высокім нумарам. Калгасу прыбытак і самі атрымалі добра. Толькі прэміі мне 550 рублёў выдалі.

Як жылі раней, пры панах? Бедна жылі мае бацькі, вельмі бедна. Мяне маладзенькую, дзіця яшчэ была, выпраўлялі з дому на заробкі ў Латвію. Не адзін год у парабчанках на чужыне пахадзіла. А сукенкі сабе людскай так і не справіла. Цяпер у мяне два сыны — адзін афіцэр Савецкай Арміі, другі на рыбалоўным флоце ў Архангельску, дык вось усё пішу свайму меншаму: вучыся, сыноч, паступай у інстытут, пакуль маці з бацькам жывыя, дапаможам.

Калі даведалася, што ўзнагародзілі мяне ордэнам Леніна, крышку паплакала ад радасці, гэта ж гонар які! А потым пайшла да сваіх жанчын, іх у нашым звяне дзесяць, пакланілася нізка і сказала Чаславе Бабуль, Жэні Шуміле, Юзэфе Станкевіч і іншым: — Дзякую вам!».

...Пакуль яна стаяла перад фотаапаратам і фотакарэспандэнт шукаў «лепшы кадр», мы хваляваліся абедзве аднолькава. І я, і Станіслава Кліменцеўна. Мне так хацелася, каб партрэт дамаляваў тое, што не скажаш словамі, каб са здымка гэтай невысокай, сціплай вясковай жанчыны глянула на вас усё хараство і багатае яе душы!

Адна са шчырых працаўніц калгаснага сяла — Станіслава Кліменцеўна Мацеша.

ЗНОЎ сустрача. І зноў — «ля самага сіняга возера»...

— Хачу, каб у нашых азёрах добра лавілася рыба, хачу, каб гаспадыні былі задаволены, глянуўшы на прылавак у рыбным магазіне!

Дырэктар рыбнага завода Вера Мальгіна — патомная рыбацкая, бацька яе некалі быў рыбаком, яшчэ маленькую браў яе з сабою на тоні. Паказаў, як плесці сеці, перадаў сакрэты прафесіі і навучыў — вось гэта і ёсць самае галоўнае — разумець «душу рыбака». Потым інстытут рыбнай прамысловасці, потым больш як 20 гадоў тут, на Браслаўскім рыбным заводзе.

Яна сустрэла нас, мякка кажучы, без энтузізму. Дарагая кожная хвіліна, трэба ехаць на сажалкі, паглядзець, як гадоўца маляўкі: яна добрая гаспадыня свайго «серабрыстага ўраджаю», не толькі бярэ гатовае, што дае прырода, а дбае пра будучае. Трэба пабываць у райкоме партыі, пагутарыць наконт будаўніцтва: ужо цесныя і кансервавы і вяглярны цэхі. Ёсць праект на новы будынак, на новы склад і халадзільнік.

— Вось гэта мае клопаты сённяшняга дня. А клопаты «вечныя»? Каб была рыба... Усё, што можна зрабіць для гэтага, здаецца, робім. Вось ужо колькі гадоў не ловім дробнажэйшымі сеткамі, не губім, як гэта робяць браканьеры, дробную рыбку. У некаторых азёрах не было ляшча і судака — запусцілі туды малявак. Гадуем у нашых азёрах малявак вугра.

Ёсць вельмі добрыя рыбакі ў брыгадах. Я хацела б, каб іх прозвішчы назвалі ў часопісе, каб людзі ведалі Дзія Мікітавіча Данілава, сапраўднага прафесара рыбалавецкай справы, і Віктара Осіпавіча Шаркея, і брыгадзіра Васіля Назаравіча Лутохіна, і нашых майстроў вэнджання і кансервавання рыбы — Алену Осіпаву, Фядоссю Данілаву, Яўгенію Каблінец, Аляксандру Бужэру.

Што яшчэ вам сказаць? Люблю я вельмі сваю прафесію... Люблю сустракаць разам з рыбакамі світанне на возеры, люблю пасядзець з імі ля кастра, пагаманіць, паслухаць іх размовы. Цікавы народ рыбакі, бывалы, дасціпны. Будзеш сябраваць з імі — душу адда-

дучь табе, выручаць заўсёды. Адночы не выконваў завод план, мала было рыбы. Дык у дзве змены працавалі нашы рыбакі, працавалі самі, добраахвотна, пакуль не ліквідавалі прарыў...

І ў самой, пэўна, душа рыбацкая: гарачая і адыходлівая. З першай хвіліны знаёмства ўскіпела, заспяшалася: няма часу размаўляць! Селі потым на лавачку, разгаварыліся, і — мілая, добрая жанчына, цікавы субяседнік. Чалавек, які думае, разлічвае, глядзіць далёка наперад.

ЯШЧЭ два знаёмствы з двюма цікавымі жанчынамі Браслаўшчыны чакаюць нас з вамі. Адна з іх урач, другая культмасавік, але ёсць нешта агульнае ў іх занятках, клопатах. І Марыя Іванаўна Мікуліч і Настасся Данілаўна Яфімава служаць аднаму: здароўю чалавека.

Браслаўская турбаза... Толькі 10 гадоў існуе, а слава пра яе ідзе па ўсёй краіне. Адкуль толькі не сустрэнеш тут людзей — з Камчаткі і Далёкага Усходу, з Украіны, з Каўказа. І ўсе ў захапленні. Дзесяцідзённымі воднымі маршрутамі на лодках (75 кіламетраў у адзін бок) вельмі папулярны: 5670 чалавек адпачылі тут у мінулым годзе. А сёлета будзе яшчэ больш.

Мы хадзілі па турбазе, глядзелі, як адпраўляецца ў паход чарговы караван лодак, пазайздросцілі крыху бестурботным турыстам, пазнаёміліся з маладой лабаранткай Мінскага аўтазавода Алай Сяржант і з жанчынамі больш сталага ўзросту.

— Вам падабаецца тут?

— Вельмі падабаецца. Тут такая прырода! І яшчэ ведаеце чаму? Ёсць тут адна жанчына, культмасавік Марыя Іванаўна Мікуліч. Як яна ўмее ствараць добры настрой, якая яна простая, ветлівая, сардэчная жанчына! А калі заспявае... А каб вы паслухалі, як цікава праводзіць яна экскурсіі! Колькі мы бывалі ў санаторыях, дамах адпачынку, але ніколі не сустракалі такіх масавікоў, як яна, ніколі. Гэта вялікі талент — быць такім чалавекам.

— Ведаеце, Марыя Іванаўна, — сказала я ёй потым, — калі пра чалавека гавораць такія словы... Гэта шчасце...

І вясёлы, жыццярэдасны масавік тур-

Дзень развітання — дзень сустрач. Сёння новую групу турыстаў сустрэла Марыя Мікуліч, культмасавік турбазы (другая злева).

Здароўе і кветкі. Настасся Данілаўна Яфімава верыць: ёсць тут сувязь...

базы крышку расчулілася. І ўпотаі змахнула слязу...

— Старшыня раённага жаночага Савета, — прадставілі нам у райкоме партыі Настассю Данілаўну Яфімаву. — Яна галоўны ўрач дзіцячага санаторыя.

Санаторый, у якім леаца дзеці са слабымі лёгкімі, стаіць у самым цэнтры ціхага зялёнага Браслава, зноў-такі на беразе возера. Якія ж справы і клопаты ў галоўнага ўрача?

— Раней дзеці ў нас толькі лячыліся і адпачывалі, не вучыліся. Школы ў нас не было. І будаўніцтва яе ў каштарысе не было прадугледжана. Дык мы рашылі самі пабудаваць школу! Адзін з гаспадарчых будынкаў стаў асновай будаўніцтва — інструкцыі міністэрства дазвалялі гэта рабіць. А да яго прыбудаваці... новае памяшканне школы. Будаваці ўсе, увесь калектыў. Вы бачылі? Падабаецца? Якія прасторныя, светлыя класы, праўда? Мы вельмі ганарымся гэтай школай, яна «дзіця нашых рук», і радуемся, што хлопчыкі і дзяўчынкі пакідаюць санаторый не толькі здаровымі, але і без прабелаў у вучобе...

Колькі часу ў нас знаходзяцца дзеці? Пакуль не вылечацца канчаткова. Тут усё для гэтага ёсць — і клімат добры, і лячэнне, і харчаванне. Усё астатняе залежыць ад нас, работнікаў санаторыя. Думаю, ніхто нас не папракне — ні бацькі, ні дзяржава.

Я вельмі люблю кветкі. Ружы, цюльпаны, півоні — гэта мае захапленне. Мы хочам, каб нашых дзяцей усюды, акружала прыгажосць, куды б ні кінулі яны свой позірк. Будзем каскадную лесвіцу да возера, абсаджым яе дрэвамі, заасфальтуем усе дарожкі, ну, а кветнікі — вы бачылі іх самі... Будуць і новыя...

Урачы санаторыя Настасся Данілаўна Яфімава, Ала Мікалаеўна Баранова і Раіса Іванаўна Дуніна і ўвесь яго калектыў выконваюць вышэйшае адказнае даручэнне дзяржавы і грамадства: леаць дзяцей. Іх верны саюзнік — цудоўная прырода Браслаўшчыны.

Бывай, азёрны гасцінны край, бывай, да новай сустрэчы! Бывайце, новыя сябры, усе, хто сардэчнасцю, гасціннасцю, працавітасцю сваёй абверг старую нядобрую легенду!

А. УЛАДЗІМІРАВА

...І клпатлівая маці яна, старшыня калгаса Вера Кароль.

Анастасія Вярцінская ў фільме «Выпадак з Палыніным».

АНАСТАСІЯ ВЯРЦІНСКАЯ

Дзесяткі тысяч яе аднагодак марылі пра тое, што далася ёй лёгка і раптоўна. Яшчэ не скончышы школы, Анастасія Вярцінская атрымала запрашэнне зняцца ў галоўнай ролі фільма «Пунсовыя ветразі».

Карціна «Пунсовыя ветразі» атрымалася далёкай і ад Грына, і ад паззіі. Нягледзячы на свой малады ўзрост, зразумела гэта і Анастасія Вярцінская. Гледачы, якія ўбачылі на экране цудоўную дзяўчыну Асоль і былі зачараваны яе характарам, абаяльнасцю, непасрэднасцю, і думаць не маглі пра тое расчараванне, якое перажыла дэбютантка ў сувязі з гэтым фільмам.

Наступная роля Анастасіі Вярцінскай — Гуціэрэ ў карціне «Чалавек-амфібія» — замацавала яе шумны поспех у глядачоў і ўзмацніла расчараванне ў кіно ў самой актрысы. Яна добра разумела, што роля будзеца аўтарамі фільма выключна на абыграванні яе знешніх дадзеных, што нікога не цікавяць яе думкі пра сваю гераіню.

Рашэнне пакінуць кіно было цвёрдае. І ведалі б актрысу толькі па дзвюх гэтых карцінах, калі б Анастасію Вярцінскую не запрасілі часова папрацаваць у тэатры імя Пушкіна. Тэатральная сцена раптам праявіла ў яе сапраўдны густ да акцёрскай творчасці.

Насця паступіла ў тэатральнае вучылішча імя Шчукіна.

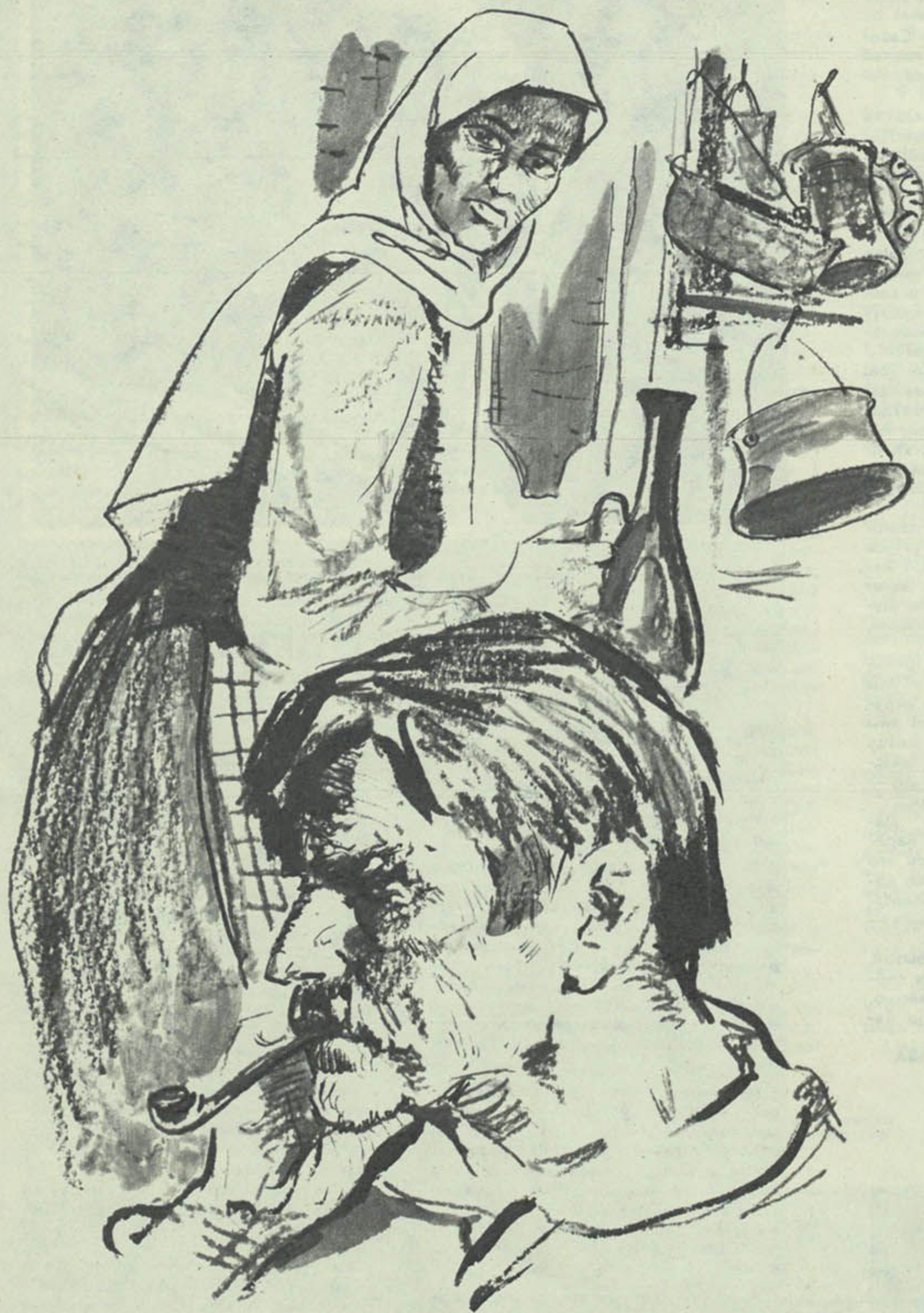
Неўзабаве рэжысёр Грыгорый Козінцаў запрасіў яе здымацца ў фільме «Гамлет». Ён убачыў у ёй Афелію. І не памыліўся. Вярцінская не толькі аказалася на ўзроўні выдатнага акцёрскага ансамбля гэтага фільма

(Смактуноўскі, Названаў, Талубееў, Радзін), але і ўпрыгожыла яго.

Пасля Афеліі Вярцінская сыграла ролю княгіні Лізы Балконскай у кінаэпапеі «Вайна і мір». Здаецца, ну што яна, гэтая прастадушная істота з капрызна задэрттай верхняй губкай, у шматлікай галерэі найскладанейшых талстоўскіх вобразаў? Што яна — побач з князем Андрэем, побач з глыбокай таямніцай яго філасофіі? Але актрыса лічыць, што гэта яе самая цікавая работа. У гэтым маленькім эпізодзе сутыкнулася яна з Талстым, з яго чалавекavedаннем, убачыла ў ролі Лізы Балконскай сапраўдную чалавечую драму.

Запомнілася Анастасія Вярцінская ў кінакарціне «Анна Карэніна» (Кіці), у грузінскім кінафільме «Не гаруй!» (Мэры Цынцадзе). Ва ўзбекскім фільме «Закаханыя» маладая актрыса выступіла ў складанай ролі студэнткі Тані, якая не вытрымлівае нядоўгай разлуцы з каханым, ашуквае яго, не знайшоўшы сіл на простае, рашучае прызнанне.

Нядаўна на экраны выйшаў фільм «Выпадак з Палыніным», пастаўлены рэжысёрам А. Сахаравым на кінастудыі «Масфільм» па сцэнарыі Канстанціна Сіманова. «Мая новая гераіня блізкая мне, — гаворыць Анастасія Вярцінская, — бо Галіна Пятроўна, якую я іграю, — актрыса. Яе свет, яе думкі, яе работа — усё гэта перажыта мной і блізкае мне таксама, як і ёй. Наш фільм пра вайну, але ў ім няма ні выбухаў, ні жорсткіх баёў. Мы імкнуліся паказаць вайну праз успрыняцце нашых герояў, праз іхнія стра- ты і знаходкі. Больш пакуль я нідзе не здымаюся. У тэатры занята ў двух спектаклях — у «Чайцы» і ў «Майстрах».

БАШЬКИ

Як была—з кошыкам, чамадана і новай сумкай у руках — Нена штурханула плячом брамку. Брамка не адчынілася. «Му-сць, яшчэ не вярнуліся з поля», — падумала Нена. Паставіла рэчы на зямлю, потым, прасунуўшы руку між планкамі частаколу, намацала ключ. Адчуўшы, што вярнулася гаспадыня, на дварэ раскудахталіся куры, узнялі піск кураняты, гучна зарохкала ў сваім закутку парасё.

— Зараз, любя, вас накармлю. Пацярпіце трошкі, — прыгаварвала Нена, адчыняючы дзверы ў кухню. Пераступіўшы парог, яна аж за галаву схапілася: ды як жа можна было гэтак усё параскідаць? Міска не памыта, хлеб не загорнуты ў ручнік, учарсцвеў, зрабіўся, як камень, палавікі на падлозе паскручваліся... Нена хутка пераапанулася і ўзялася прыбіраць, але піск і шум на дварэ зрабіліся яшчэ больш настойлівымі. Яна набрала ў фартух зерня і выйшла на двор. Куры зараз жа сабраліся вакол яе, а квактуха, акружаная куранятамі, трывожна закудахтала. Толькі певень стаяў убаку, ганарыста задраўшы галаву з яркачырвоным грабянцом. Нена жменьмі раскідала зерне, куры з прагнасцю накідаліся на яго. Яна зазірнула ў карытца для вады. Там не было ні кроплі. «Ну што за чалавек такі! — падумала Нена. — Хоць бы напайць іх здагадаўся! — І яна наліла ў карытца вады. — У іншых мужы — ва ўсім жонкам памагаюць, а мой... Ды тут ужо і я вінавата, прывучыла яго жыць на ўсім гатовым. Усю гаспадарку на сабе цягну. А як папросіш што зрабіць, дык у яго на ўсё адзін адказ: «Не мужчынская гэта справа!»

Пакуль яна наводзіла парад у доме — выцірала стол, засцілала ложка, мыла пасуду — раздражненне сціхла. Калі стукнула брамка, Нена раптам успомніла, што павінна сказаць мужу нешта вельмі важнае, і, выцершы рукі аб фартух, пайшла яму насустрэчу.

— Магла б яшчэ дзянькі на два застацца! — сказаў ён, убачыўшы яе.

Нена памкнулася адказаць: «Каб ты тут замарыў

голадам курэй і парасё!», але замест гэтага спытала:

— А што мне там было рабіць яшчэ два дні?

— Табе лепей ведаць. Ну што—чаму Ангел нам не пісаў?

— Ды...—пачала яна і замаўчала. «Скажу яму, а там хай будзе, што будзе».

— З нявесткай цябе!—выпаліла яна і падумала: «Не трэба так адразу... Трэба было здалёк пачаць...»

— Якая яшчэ нявестка?!

— Ды Ангел жа наш ажаніўся! Я ў іх у гасцях была. Каб ты бачыў, якую добрую і прыгожую дзяўчыну ён узняў... Яна таксама на інжынера вучыцца. А як яны мяне сустрэлі! Ангел усё прасіў сказаць табе, каб ты не злаваў за тое, што ён нам нічога не паведаміў. Так ужо ў іх атрымалася... Ты ж ведаеш, як цяпер моладзь жэніцца... Так што рыхтуйся ў хуткім часе дзедам стаць. Яны днём да нас прыедуць пагасціць.

Расказваючы яму ўсё гэта, Нена неяк бязладна мітусілася ў кухні, баючыся глянуць на мужа. Яна чула, як ён запаліў запалку, закурыў, потым цяжка ўздыхнуў. І ўсё чакала, што ён вось-вось раскрычыцца, але ён сядзеў за сталом, падпёршы шырокай даланёю галаву, і моўчкі курыў.

Нена падышла да яго, села побач.

— Хіба ж гэта дрэнна, што ён такую харошую дзяўчыну сабе знайшоў? Ну а што не паведаміў нам... дык гэта можна і дараваць. Малады ён яшчэ. Добра, што хаця жывы і здаровы. Вунь у Сандзі летась сын таксама гэткую штучку адкалоў. І нічога—бабуля калыша ўнучка, а ён з жонкай, як закончаць вучыцца, паедуць куды-небудзь разам працаваць. Вось і нашы таксама. Нават лепей дзяцей заводзіць, пакуль ты малады і моцны...

Яна гаварыла, зазіраючы яму ў твар, але ён так і не ўзняў на яе вачэй. Потым раптам падняўся і, не кажучы ні слова, пайшоў да дзвярэй.

— Куды гэта ты?—крыкнула яму ўслед Нена.—Хоць бы пачаў!

Замест адказу яна пачула, як бразнула брамка. Тут толькі Нена заўважыла, што ўжо сцягнула, і спахапілася: вярце не гатова! Ён хутка вярнецца, бо галодны. Паходзіць па сяле, супакойцца і прыйдзе назад.

Ля варот забляялі авечкі, і Нена кінулася адчыняць ім. Загнаўшы авечак у кашару, кінула ім сена і ўзялася збіраць трэскі каля дрывоўні. Можна было б, канешне, і на плітцы згатаваць, але ж

за электраток трэба плаціць. А ў печы запаліць і без грошай можна. Можна спячы яешню з сырам, як ён любіць? І яна разам з ім паесць. Ды толькі не да яды ёй раз. Трэба было б і на заўтра што-небудзь згатаваць. Але што? Як прыходзіць вясна, дык пачынаеш думаць, чым карміць. Усё, што назапасілі на зіму, з'едзена. Кураняты яшчэ пух не скінулі. Зялёна толькі што пасеялі... Есць, праўда, два слоікі зялёнай фасолі. Трэба было б адзін адкрыць. Калі няма гарачага, Дачо і за стол не сядзе...

Спускаючыся ў склеп, яна раптам адчула слабасць у нагах і ледзь не ўпала. «Вось так павалюся калі-небудзь, ніхто і не ўбачыць...»

Яешня пачала астываць, ды і фасолія хутка паспее, а Дачо ўсё няма і няма. Нена ўвесь час прыслухоўвалася і нават некалькі разоў выходзіла на вуліцу. Можна ў карчму зайшоў? Выпіць ён любіць, але п'е ў меру і толькі дома. Кожны год робіць віно і слівавіцу. Увечары, як вярнецца з поля, адразу ж спускаецца ў склеп. Нацэдзіць віна ў зялёную конаўку, якая колькі яна памятае, усё вісіць каля бочкі, і за два-тры глыткі апарожніць яе. І ўжо толькі тады ідзе распрагаць асла, мые рукі і садзіцца вячэраць. Але п'яным яна яго рэдка бачыла.

Можна да сястры зайшоў або да каго з сяброў? Эх, сыноч, сыноч, што ж ты так нас пакрыўдзіў? Хай бы напісаў, выклікаў нас, мы б прыехалі... Бацьку цяжка, вядома, што не ўважыў ты яго. Ты ж у нас адзін... І мы б маглі, не горш за іншых, вяселле справіць. Каб ты ведаў, колькі я ўсяго прыгатавала для твайго вяселля...

Нена расчыніла дзверы ва ўсіх трох вялікіх пакоях, запаліла ўсюды святло. Спачатку ўвайшла ў пакой, дзе яны з мужам спалі зімой. «Трэба было б праветрыць»,—падумала яна,—цэлую зіму вокны былі зачынены. Але гэтым займуся іншым разам, а зараз...» Нена пастаяла крыху падумала і накіравалася ў пакой сына. Гэты пакой самы светлы, самы сонечны. Ложак пакрыты самым лепшым пакрывалам. Нена сама яго выткала. На падлозе ляжалі новыя палаткі. Яна адчула, як да горла ў яе зноў падступіў камяк, гэта часта бывала з ёй апошнімі днямі.

У другі пакой, дзе стаяла шафа, яна толькі зазірнула. А чаго толькі не было ў гэтай шафе—і новыя коўдры, і палаткі, і пакрывалы...

Мікалай ЗІДАРАЎ

На ўсіх шыротах чалавек спявае

На ўсіх шыротах чалавек спявае!

Ці чорны ён, ці белы

як сонца, мару свету адкрывае

аб тым, пра што маўчаў

увесь свой век.

Аб тым, што ў сэрцы кроўю

накіпела,

што мучыла гадзінаю ліхой,

пакуль ён не схпіў вінтоўку

адчуўшы ў момант крылы за

спіной.

На ўсіх шыротах чалавек

спявае!

І з песняй зло ператварае ў тло.

Бярэ ён тое, на што права

сваю зямлю, паветра

і святло.

Прыблуд выпорвае штыком

гарачым,

мацуе верай сэрца і,

над галавою з гордасцю

ўзняўшы,

нясе высока сонца на руках.

На ўсіх шыротах чалавек

спявае!

Пераклад з балгарскай мовы

Н. ГІЛЕВІЧА.

Яна патушыла святло, зачыніла дзверы і выйшла на вуліцу. Пастаяла крыху, прыслухоўваючыся і ўглядаючыся ў цемру, і зноў вярнулася ў дом. Толькі падумала легчы, як вярнуўся муж.

— Хай бы ты пачаў!—сказала яму Нена.

Але ён нічога не адказаў. Нена чула, як ён спусціўся ў склеп, як нацэдзіў сабе поўную конаўку. Яна сядзела на ложку ў начной кашул і ціхенька ўздыхала. Потым ён вярнуўся і пачаў распрагнацца.

— Чаму ж ты не ясі?—спытала ў яго Нена.—Я табе яешню з сырам спякла. Цёпла яшчэ.

Яна ўстала з ложка і пачала збіраць на стол.

Але ён моўчкі распранаўся. Потым лёг. Тады і яна лягла. Яна забыла зірнуць на гадзіннік і цяпер не ведала, якая гадзіна. Нена сказала сама сабе: не буду ні пра што пытацца. Няхай сабе спіць, можа супакойцца. Ды і ёй трэба адпачыць. Заўтра ім абодвум ісці на працу. Што зроблена—тое зроблена, трэба змірыцца. Ды і што тут такога—ажаніўся хлопец, як усе ў яго гады. Жонка харошая, адно аднаго кахаюць, хутка і дзіця будзе. Хіба ж гэта дрэнна? А, як падрасце ўнучак, яго сюды прывяжуць—і ім палёгка, і ёй будзе з кім пагаварыць. Ну а што без вяселля абышлося, хай сабе. Калі прыедуць, мы запросім самых блізкіх сваякоў на абед, а грошы, адкладзеныя на вяселле, аддадзім сыну з нявесткай—хай купіць сабе што-небудзь на памяць. І ўсё тут!

Разважаючы такім чынам, Нена падумала: «Ну чаго я так хвалявалася? Ледзь не захварэла. І ў Дачо праз дзень-другі адляжа ад сэрца.

Ён заўсёды больш за мяне злуд, але і ў яго пройдзе».

А Дачо ўсё ўздыхаў і варочаўся з боку на бок. Ёй хацелася суцешыць яго, падзяліцца сваімі думкамі, але яна маўчала і толькі ціхенька ўздыхала. Адчувала, што словы зараз не патрэбны, што яны могуць толькі яшчэ больш раззлаваць яго.

Вось так і пралаяжала Нена ўсю ноч без сну: размаўляла сама з сабою, прыслухоўвалася, як муж варочаецца і ўздыхае... Так яны дачкакаліся першых пеўняў, потым другіх. А калі пеўні праспявалі трэці раз, трэба было ўставаць. Спіна ў Нены балела, вочы як пяском засыпаны. Яна вылезла з-пад цёплай коўдры, апранулася, памылася і, наліўшы да палавіны белы чайнік, паставіла на плітку.

Потым, як заўсёды раніцой, пасыпала курам, наліла ім вады, замясіла корм парасяці, загнала авечак да суседа Велчо і, вярнуўшыся, пачала рабіць мужу цуру. Іншага сьнедання ён не прызнаваў. Пакуль яна крышыла хлеб, Дачо ўстаў і пайшоў мыцца. Яна накрывыла наверх хлеба добры кавалак брынзы, пасыпала яе трыма лыжкамі цукру і заліла варам з чайніка.

Праз некалькі хвілін Дачо шумна сёрбаў сваю цуру, а Нена глядзела і думала: ён есць, як звычайна, значыць, хутка ўсё ўладзіцца. Разам з фасоліяй яна паклала яму ў сумку ўчарашнюю яешню і цэлы бохан хлеба, наліла вады ў бутэльку.

— Нена, Дачо!—пачуўся на вуліцы голас звеннявога.

І яны накіраваліся ў поле. Ён ішоў наперадзе, Нена за ім. Як заўсёды.

Пераклад з часопіса «Болгарская жанчына».

Анатолий АСТРЭЙКА

Роздум

Я не скажу, што лёгка мне
Ісці жыццёваю дарогай.
А хто калі мяне ўпкіне,
Што я не ведаўся з
трывогай,

Што сум душу не агартаў,
Як вецер пыльныя бярозы,
Што я жыццё сваё праспаў
І праліваю зараз слёзы!

Не плакаў я, сябры, о, не,
У час жахлівы і трывожны.
Даруйце мне, даруйце мне,
Што часам быў
неасцярожны,

Што ставіў я жыццё на кон
У лютую для нас гадзіну
І лез часамі на ражон,
Каб засланиць сабой
Радзіму.

* *

Я здаўна люблю людзей
крылатых,
Яны да зорак пракладаюць
шлях.
Сам жа вішаньку саджу
ля хаты,
Вясны маёй зялёны сцяг.

Хай расце і ў квецені мілее
І мне цябе нагадае, вясна.
Хай пчала і чмель ад
шчасця млеюць
І мёд збіраюць для віна.

Будзе з кветак тых настой
духмяны...
А я пайду ў жыццё таптаць
тугу,

Забінтоўваць свайго
сэрца раны,
Якіх пазбыцца не магу.

Ой, пчала мая, ой, чмель
гудлівы!
Для вас я вішаньку саджу.
Рады я, што ў працы
вы шчаслівы,
Я ваша шчасце ашчаджу.

Я здаўна люблю людзей
крылатых,
А сам лятаю толькі
ў марах я.
Будзь, зямля, заўсёды ты
багатай
Крылом і песняй салаўя.

* *

О, першы выхад мураўіны,
Дарожка іх у белы свет,
І спеў над рэчкай салаўіны
Яшчэ да раніцы, ў засвет!

Я, гаспадар свайго палетку,
Усе зярняткі сабяру
І хлеб — як шчасце і як
кветку —
Сваёй Радзіме падару.

Усё ў прыродзе мае згоду,
Вясна пасее, восень жне.
Я слаўлю ўсе часіны году
У мілай роднай старане.

ПАТРЫЯТЫЧНЫ СПЕЎ

(Да 60-годдзя з дня нараджэння)

Суро́ва шуме́ў партызанскі лес,
абуджаны́ свяшчэннай клятвай на-
родных мсціўцаў: «Смерць нямец-
кім акупантам!». Промні сонца па-
далі на беластвольныя бяро́зкі,
стромкія сосны, на стальныя шты-
кі вінтовак, на аўтаматы. Тут, у ле-
се, гучэў голас паэта:

Блізка волі і шчасця прыход,
Ашчацініўся лес і палянкi,
Не зламаць, не сагнуць
мой народ,
Бо уся Беларусь —

партызанка!

Менавіта ў гэты грозны для на-
шай Радзімы час у партызанскім
краі, на маёй роднай Любаншчы-
не, даваўся сустрэцца з паэтам
Анатолем Астрэйкам. Стройна
постаць, абветраны суровы твар,
заклапочаны позірк, сардэчнасць
гаворкі — вось што кранула мяне

пры першым знаёмстве. А пасля
дні сумеснай партызанскай бараць-
бы нарадзілі шчырае сяброўства.

Назаўсёды засталася памятнай
старонкай у біяграфіі паэта яго
кніжка вершаў «Слуцкі пояс»,
якую выпусціла ў варожым тыле
Слуцкая падпольная друкарня.
У той момант, калі «Слуцкі пояс»,
як баявую зброю, бралі ў рукі на-
родныя мсціўцы і ішлі на выка-
нанне небяспечнага задання, я аса-
бліва адчуў сілу паэтычнага сло-
ва. Патрыятычныя вершы Анатоля
Астрэйкі, напісаныя ў партызан-
скіх атрадах, клікалі беларускі на-
род на свяшчэнны бой з ненавіс-
ным ворагам.

І калі сёння, у дзень юбілею
паэта, прасачыць яго жыццёвы
шлях, прааналізаваць яго твор-
часць, то можна смела сцвяр-

джаць, што ў дні радасці і гора,
у дні небяспекі і перамог паэт
быў заўсёды з народам. Яго праў-
дзівыя, прасякнутыя любоўю да
маці-Радзімы вершы клікалі і клі-
чуць людзей на новыя здзяйснен-
ні. Вельмі многія з іх сталі кры-
латымі песнямі. Народ любіць Ас-
трэйкаву песню, бо яна дапамагае
жыць і працаваць. А гэта для па-
эта вялікае шчасце і гонар.

Жыццё няўмольна адлічвае пра-
жытыя гады. І вельмі прыемна,
што яны для Анатоля Астрэйкі не
прайшлі марна. Літаратурная дзей-
насць паэта адзначана немалымі
здабыткамі. Будзем чакаць ад яго
новых твораў. І няхай яму ў гэтым
спадарожнічае штодзённае твор-
чае натхненне. Няхай жа заўсёды
ў сэрцы тваім бушуе паэтычная
маладосць, мой партызанскі сябар
Анатоль Астрэйка!

М. ДАСТАНКА,

рэдактар падпольнага зборніка
«Слуцкі пояс».

Ба 4699

КРЫНІЧКА

Вольга ІПАТАВА

Мал. К. Ціхановіча

Звоніць, звоніць па каменнях нястомная крынічка. Сонца як бы выхоплівае з яе маленькія кроплі, асвятляе іх, і здаецца, што па крынічцы ўвесь час бягуць залатыя іскрынікі. Уверсе, на ўзгорку, хістаецца палатка, яе вось-вось паставяць, і высокі, грузнаваты мужчына з сівізной у валасах загадвае некаму, хто корпаецца ў палатцы:

— Пастаў шэст роўненька, раўней, ну! Ломкі хлапечы голас з палаткі адказвае:

— Тата, ён жа кароткі, пашукай там другі!

Худзенькая загарэлая жанчына ў шортах, босая сядзіць над ручаём і, усміхаючыся нечаму свайму, цэдзіць скрозь пальцы празрыстую халодную ваду.

— Маша, годзе табе там бібікі біць! Вывалакла мяне сюды ды яшчэ галодным пакінеш! — незадаволена кажа ёй мужчына.

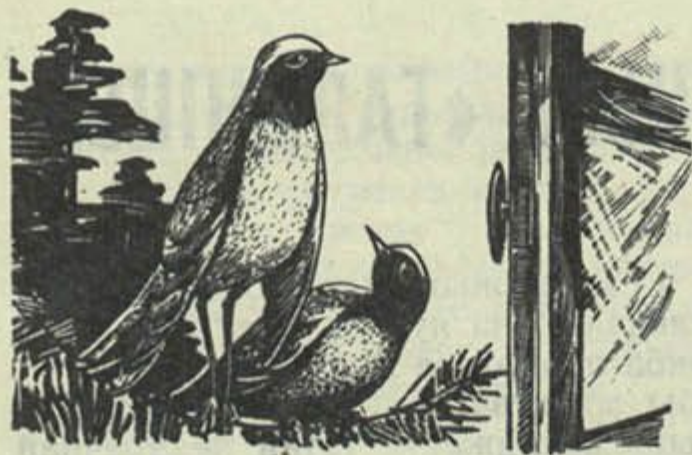
— Я зараз! Толькі спусціся сюды, паглядзі: вада проста як срэбра. Як у казцы, жывая вада!

— Можна падумаць, я кінуў дысертацыю для таго, каб глядзець на ўсякае глупства! Есці ўжо хочацца. Апетыт на свежым паветры — проста звярэш!

У адказ маўчанне.

— Падумаеш, ужо надзьмулася... Вечна гэтыя бабскія капрызы!

...Сонца хаваецца за хмарку. Прападаюць залатыя іскрынікі. Глуха па каменнях коціцца крынічка — халодная, шэрая...

Алена ВАСІЛЕВІЧ

Раман у трох частках

КАРАЛІШЧАВІЧЫ

1. Першае знаёмства

На галінцы хвоі — яна гайдаецца перад маім адчыненым акном — сядзяць дзве птахі. Адна вяртлявая, прыгожанькая. Другая — сталая, сур'ёзная, спагядлівая. Закаханыя.

Прыгожанькая зірнула ў маё расчыненае акно, а потым кінула гарэзлівы позірк на свайго прыяцеля.

— Зірні, якая дзіўная жанчына — піш!..

— Пісьменніца, мілая...

— А калі б раптам я... надумалася пісаць?

Калі б толькі гэта гарэза ўмела смяяцца!

— Ты — пісаць?.. Навошта, мілая?!

— Ах, усё-такі мілая?! — і гарэза пыхнула з галінкі. Прыяцель яе ўзвіўся ўслед за ёю.

Дзівакі. У гэты час я пісала пісьмо...

2. Перад навальніцай

Сёння перад навальніцай мая ўчарашняя знаёмая сядзела на хваёвай галінцы адна. Сёння яна не здавалася ўжо такой бесклапотнай, як учора.

Хмары ішлі па верхавінах дрэў, і вецер так гойдаў хвоі, што здавалася, яны не ўстаяць на нагах.

Птаха была страшэнна ўсхвалявана і ўвесь час пазірала ў бок лясной прасекі. Відаць, адтуль яна некага чакала.

І вось, калі вецер таўхнуў маю хвою нека асабліва неасцярожна, маленькая баязліўка перамагла антыпатыю да маіх папер:

— Паслухайце, вы не схаваеце мяне ад навальніцы ў вашым доме? — не вельмі смела, але і не сказаць, каб вельмі далікатна, піснула яна.

— З задавальненнем! — адказала я, шырэй расчыняючы акно.

— Дзякуй. Я залячу тады, калі ўжо нельга будзе заставацца тут...

Адкуль у гэтай шальмоўкі бралася столькі ўсведамлення ўласнай перавагі?

— Калі ласка...

...У гэты самы момант, нібыта страла, запушчаная нябачнай рукой, да ног мае ганарліўкі ўпаў учарашні маладзец.

— Мілая, даруй! Раней я ніяк не мог!..

— Ты разумееш... Ты разумееш — што я павінна была!.. — кінула яна абураны позірк у маё акно. І ў гэтым позірку было нешта такое, што прымусіла мяне адчуць сябе зусім нікчэмнай істотай на зямлі.

— Разумею... Усё разумею. Але ж усё абышлося добра. Хутэй ляцім!

Не надарыўшы яго ні позіркам, ні адказам, усё такая ж абураная і разгневаная, яна пыхнула ў той бок, адкуль прыляцеў ён.

Мне здалася, што ў яго засмучаным позірку была ўсё ж хітрынка: абойдзеца, даруй!..

3. Снеданне

Майскім ранкам закаханыя снедалі.

Трэба было дзівіцца, як яны дзялілі чарвяка.

— Еш, шэранькая...

Зграбным рухам маленькай галоўкі яна як быццам выказала задавальненне такім ласункам і жвава праглынула адну порцыю...

— Ну, яшчэ... — захапляючыся ёю, каўтнуў сліну ён сам.

— Не, не! Зараз я сама буду цябе карміць!.. — і клапатліва, як гэта ўмеюць рабіць толькі маці і закаханыя, у тоненькай дзюбцы працягнула яму другую порцыю...

А ў чэрвені яны кармілі ўжо сваіх дзяцей...

Кадр з кінафільма
«Чармен».

Кадр з кінафільма «Круты гарызонт».

Падзеі паўвекавой даўнасці ўваскрашае новая двухсерыйная шырокаэкранная мастацкая кінааповесць «Місія ў Кабуле». Яна пастаўлена рэжысёрам Леанідам Квініхідзе на кінастудыі «Ленфільм» па сцэнарыі Уладзіміра Уладзімірава і Паўла Фіна. Карціна расказвае, як дыпламаты маладой Савецкай дзяржавы, ледзь паспеўшы змяніць гімнасцёрку на фран,

закладвалі асновы сяброўскіх адносін з Афганістанам.

...1919 год. Кабул. Сюды прыбыла першая дыпламатычная місія Савецкай Расіі: стары бальшавік Сарокін і ваенны саветнік Рэпін, былы царскі афіцэр. Каб абараніць савецкую місію ад падкопаў англійскай разведкі, у Кабул прыбываюць савецкія разведчыкі «Вандроўнік» і «Алмаз»...

У галоўных ролях здымаліся Алег Жакаў, Ірына Мірашнічэнка, Глеб Стрыжэнаў, Алег Стрыжэнаў, Атар Каберыдзе.

Выпускаецца на экраны новая мастацкая кінастужка «Выбух замаруджанага дзеяння» вытворчасці кінастудыі «Малдовафільм». Аўтары сцэнарыя Міхаіл Мельнік і Барыс Саакаў (пры ўдзеле В. Гажы), рэжысёр-пастаноўшчык Валерыу Гажыу.

У аснову сцэнарыя карціны пакладзены рэальны гістарычны матэрыял аб стварэнні ў Кішы. нёве нелегальнай марксісцкай друкарні, у якой перадрукоўвалася ленінская «Іскра» і іншая падпольная літаратура. У карціне здымаліся Анатоль Азо, Васіль Брэскану, Ларыса Ма-

Дзень паззіі 1971 года. Як і раней, у чарговым альманаху «Дзень паззіі» змяшчаюцца новыя творы беларускіх паэтаў, крытычныя артыкулы, успаміны, новыя невядомыя дагэтуль факты, падзеі гісторыі беларускай літаратуры. Адна з галоўных тэм кнігі — роздум пра сённяшні стан нашай паэтыкі, пра яе служэнне народу.

Мікола Федзюковіч. Мілавіца. Гэта другі зборнік маладога паэта. Сюды ўвайшлі вершы, якія ўжо знаёмы чытачам. Многія з іх друкаваліся ў часопісах «Маладосць», «Полымя», «Дружба народаў», у газетах «Правда», «Літаратурная газета».

Роздум над жыццём сучасніка, трывога за свет, у якім ён жыве, і разам з тым аптымізм, вера ў перамогу добра над злом — вось галоўныя тэмы вершаў Міколы Федзюковіча.

Алесь Масарэнка. На бабровых тонях. Аўтар аповесці неаднаразова ўдзельнічаў у па-

ляўнічых экспедыцыях, якія на працягу многіх год займаліся адловам і рэакліматызацыяй баброў. Любоў да прыроды, цікавая і нялёгкая праца паляўнічага-бабралова, сустрэчы з новымі людзьмі — пра ўсё гэта малады празаік піша ўсхвалявана і шчыра.

Аповесць «На бабровых тонях» — першая кніга аўтара. У аснове сваёй яна аўтабіяграфічная.

Валянцін Мыслівец. Гарачая сталь. Героі кнігі В. Мысліўца — простыя людзі. Сёння яны працуюць у заводскіх цэхах, на палях, радуюцца зменам, якія адбыліся ў жыцці. І разам з тым не забываюць, не могуць забыць страшнае мінулае, жахі вайны.

Але жыццё ёсць жыццё. Пасля навалы вяртаецца сонца, пасля буры ў душу прыходзіць развага і яшчэ большая прыязнасць да людзей, якія заўсёды побач — і ў працы, і ў горы, і ў радасці.

РАЗВЯНЧАНЫЯ «ТАЯМНІЦЫ»

Варажба — адзін з самых жывучых забабонаў. Нават у наш век, нягледзячы на яўную абсурднасць і недарэчнасць, варажба працягвае жыць.

Спосабаў варажбы мноства. Спынімся на некаторых з іх, каб ускрыць паходжанне гэтай недарэчнай звычкі.

І вада, і гром, і маланка, і зоркі, і сонца, і многае іншае абагатавалася першабытным чалавекам. Напрыклад, уласцівасці водных мінеральных крыніц здаваліся цудадзейнымі: адсюль вера ў «жывую» ваду, здольную ўваскрашаць з мёртвых.

Нашы далёкія продкі думалі, што вада мае цудадзейныя ўласцівасці і нават можа прадказваць будучае. Спярша варажылі на чыстай вадзе, потым галоўную ролю адводзілі рэчам, кінутым у яе: вянкам, запаленай паперы. Па іх руху ў рэчцы меркавалі пра лёс дзяўчыны, пра яе характар. Ваду часам замянялі расплаўленым воскам або металам. Па іх форме дзяўчаты ў думках уяўлялі рысы сваіх нарачоных. Ніякай, як бачым, праўдападобнай навуковай асновы варажба на вадзе не мае.

Цяжка перавялічыць значэнне агню для чалавека. Яго адкрыццё здавалася цудам. Перад агнём чалавек адчуваў самыя процілеглыя пачуцці: пашану, жывёльны страх, удзячнасць, надзею. Старажытная індуская легенда расказвае, што агонь дараваў людзям бог, які нарадзіўся на крыжы і загінуў на ім, каб адрадіцца зноў. Гэта нібыта паслужыла пачаткам пакланення свяшчэннаму агню і крыжу.

На самай справе ўсё было значна прасцей. Агонь здабывалі шляхам трэння дзвюх скрыжаваных палачак. Крыжападобным рэчам пачалі прыпісваць звышнатуральныя ўласцівасці, іх лічылі свяшчэннымі.

Разлютаваная вогненная стыхія страшыла, бо прыносіла неймаверныя няшчасці і бедствы, а ўтаймаваны агонь даваў людзям святло, цеплыню, ратаваў ад

Н О В Ы Я К Н І Г І

ляваная, Яўгеній Веснік, Зямфіра Цахілава.

Новая шырокаэкранная мастацкая кінастужка «Дарога на Рубецаль» пастаўлена рэжысёрам Адольфам Бергункерам на кінастудыі «Ленфільм» па матывах аднайменнага рамана Ірыны Гуро. Гэта хваляючы кінарасказ пра нямецкага антыфашыста, які змагаўся ў час Вялікай Айчыннай вайны ў савецкім партызанскім атрадзе. Галоўную ролю выконвае Любоў Румянцава.

І яшчэ адна новая работа «Ленфільма» — шырокаэкранная мастацкая кінааповесць «Гаспадар». Аўтары сцэнарыя Васіль Аксёнаў і Акіба Гольбурт, рэжысёр-пастаноўшчык Міхаіл Яршоў.

Карціна пераносіць нас да першых гадоў міру, якія прыйшлі на зямлю Расіі пасля грамадзянскай вайны. У цэнтры кінаапаўдання — лёс нядаўняга марака Івана Іванова, які прыехаў у дваццатыя гады ў Ленінград з адзінай марай — працаваць на Пуцілаўскім заводзе. Няпроста і нялёгкай дарогай прыходзіць ён да ажыццяўлення гэтай мэты. У вобразе Іванова, якога шчыра і непасрэдна іграе Міхаіл Какшэнаў, нібы сфакусіраваны лепшыя якасці яго сучаснікаў — герояў першых пяцігодак, будаўнікоў маладога сацыялістычнага грамадства.

Апрача таго, будуць паказаны новыя мастацкія кінастужкі: «Круты гарызонт» (Кіеўская кінастудыя імя А. П. Даўжэнкі) — пра жыццё і працу савецкіх шахцёраў, «Чармен» (кінастудыя «Грузіяфільм»), «Цвет граната» (кінастудыя «Арменфільм»).

З замежных кінастужак можна будзе паглядзець «Цытадэль адказала» (Балгарыя), «Уцякач № 0416» (Венгрыя), «Смяротная памылка» (ГДР), «Зямля крывадушных» (ААР), «Пагоня» (ЗША).

Р. КРОПЛЯ.

Кадр з кінафільма «Дарога на Рубецаль».

зімовага холаду, абараняў ад драпежных звяроў. Адсутнасць агню нараджала цемру, холад.

Абогатоварэнне агню захавалася ў выглядзе царкоўных абрадаў да гэтага часу: перад абразамі запальваюць лампады, храмы ў час богаслужэння асвятляюць свечкамі. Яшчэ сустракаецца варажба па свечцы, лямпе, кастры, лучыне. Калі свечка або лучына добра і ясна гарыць — на шчасце, трашчыць і тлее — на хваробу, гасне — да блізкай смерці.

Самы распаўсюджаны спосаб варажбы — варажба па картах. Яны з'явіліся ў Еўропе ў XIV стагоддзі і завезены былі рыцарамі, якія вярнуліся з крыжовых паходаў. Забаўляўся картамі кароль Францыі вар'ят Карл VI. Захапленне звяр'яцелага караля спрыяла шырокаму распаўсюджанню карт, што давала немалы прыбытак каралеўскаму казначэйству.

У праўленне Карла VII былі прыняты існуючыя да гэтага часу масці — эмблемы рыцарскага ўжытку: пікі — коп'і, трэфы — мячы, бубны — гербы, чырвы — шчыты. Каралева Марыя Анжуйская, жонка Карла VII, была прадстаўлена трафовай дамай. Бубновай даме жывапісец надаў рысы Агнесы Сарэль (сваячка Карла VII). Чатыры валеты таксама нагадвалі гістарычных асоб.

Французская рэвалюцыя 1789 года скасавала картачныя малюнкi. Чатыры каралі былі заменены назвамі чатырох стыхій, чатыры дамы — чатырма порамі года, чатыры валеты — салдатамі, земляробамі. Затым урад рэспублікі загадаў жывапісцу Давіду зноў змяніць картачныя малюнкi. Чатыры каралі былі прадстаўлены геніямі мастацтва, гандлю, вайны і міру. Дама алегарычна азначалі свабоду шлюб, веравызнання, друку і промыслаў, валеты — роўнасць правоў, скаргаў, абавязкаў і рас.

У далейшым праявілі сваю ініцыятыву самі фабрыканты: у выглядзе картачных каралёў і валетаў малявалі відных філосафаў, вучоных, пісьменнікаў, вядомых рэспубліканцаў.

Толькі ў 1828 годзе ў Францыі, а затым і ў іншых краінах увайшла ў агульны ўжытак бельгійская сістэма картачных фігур на паўкарты.

Такія гістарычныя факты. Але картам усё яшчэ прыпісваюць таямнічую «здольнасць» прадбачання.

Галоўную ролю ў варажбе адыгрывае здольнасць варажбіта ўмець даць прадказанне ў асцярожнай, агульнай, шырокай, няпэўнай, часам двухсэнсавай і загадкавай форме. Ужо ў старажытнай Грэцыі варажба ў выглядзе прароцтваў была ўзведзена ў ступень афіцыйнага дзяржаўнага культу. Улады назначалі нават спецыяльных прарокаў.

Сучасная варажбітка на картах, нібы той аракул, гэтаксама «прарочыць» няпэўна, агульна. Напрыклад, яна кажа: «Вас чакае неспадзяваны інтарэс праз бубновага караля ў казённым доме». У гэта «глыбокае» прароцтва можна ўкласці ўсё, што бывае ў жыцці ў кожнага чалавека і амаль на кожным кроку. У кіно або тэатры, на вакзале і на вуліцы вы можаце сустраць даўняга сябра. Значыць, варажба спраўдзілася. Атрымалі пахвальны водгук аб сваёй рабоце або нават аб рабоце свайго бацькі, сына або дачкі — прароцтва збылося.

Час, калі спраўдзіцца прадказанне, звычайна не ўказваецца, а калі пра яго гаворыцца, то таксама вельмі неакрэслена: хутка, не хутка, у недалёкім будучым і г. д.

Спалучэнне карт, іх размяшчэнне пры кожнай раскладцы на варажбе будзе рознае. Гэтых спалучэнняў можа быць вельмі шмат. Забабонны чалавек лічыць, што лёс у яго адзін, прадвызначаны загадзя богам. Калі верыць у варажбу, то колькі б разоў ні раскладваць карты для прадказання «лёсу» аднаму і таму ж чалавеку, яны павінны класціся так, каб даваць адно і тое ж спалучэнне і прадказваць чалавеку яго адзіны і пастаянны лёс. Але ж аднолькавага размяшчэння карт нават пры шматразовым паўтарэнні іх раскладкі не бывае. Апрача таго, вельмі часта ў розных варажбітак адны і тыя ж карты або іх спалучэнне маюць розны сэнс.

Усё гэта пераконвае, што варажба на картах, як і іншыя віды варажбы, — абсурд, неабгрунтаваная, шкодная звычайка.

Я. ЧАРНАМОР

21

СЛУЖБЕ быту належыць вялікая роля ў паляпшэнні ўмоў жыцця людзей. Выступаючы на XXVII з'ездзе Камуністычнай партыі Беларусі, першы сакратар ЦК КПБ П. М. Машэраў падкрэсліў: «Міністэрствы бытавога абслугоўвання насельніцтва, камунальнай гаспадаркі БССР і мясцовыя Саветы абавязаны эфектыўна і поўнасьцю выкарыстоўваць дзяржаўныя сродкі, стварыць ва ўсіх гарадах і раённых цэнтрах высокамеханізаваныя прадпрыемствы па ўсіх відах паслуг, адкрыць майстэрні і прыёмныя пункты на заводах, будоўлях і ВНУ».

Кожную раніцу гасцінна расчыняюцца дзверы комплекснага прыёмнага пункта на Аршанскім ордэна Леніна льнокамбінаце. Дзесяткі рабочых і работніц, інжынераў, майстроў заходзяць сюды, каб здаць у рамонт абутак, рэчы ў хімічную чыстку, заказаць абнову. Тэкстыльшчыкі ахвотна карыстаюцца паслугамі сервісу. Папулярнасць комплекснага прыёмнага пункта расце з кожным днём.

Бытавы цэх створан на камбінаце два гады назад. Шмат зручнасцяў прынёс ён людзям. Цяпер не трэба ездзіць у горад і стаяць у чарзе, каб аформіць заказ, не трэба траціць лішні час. Не бывае выпадку, каб заказ не выканалі своєчасова. На камбінаце працуе больш як 10 тысяч жанчын, шмат моладзі, а ім, як вядома, час асабліва дарагі. Таму і ўзнікла неабходнасць наблізіць бытавыя паслугі да працуючых. У бліжэйшым будучым прыёмны пункт будзе значна расшыраны, а ў планах — будаўніцтва новага Дома быту.

Комплексны прыёмны пункт на льнокамбінаце не адзіны ў горадзе. Ёсць такі і на ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга заводзе лёгкага машынабудавання. «Цэхам зручнасці» называюць яго людзі. Працуе тут пенсіянерка камуніст Марыя Анісімаўна Іванова, ветлівы і энергічны чалавек, выдатны дарадчык, кансультант па ўсіх бытавых спра-

вах. На прыёмным пункце ўтульна, ёсць мадэлі трыкажных вырабаў і абутку, альбомы.

Дзверы прыёмнага пункта ні на мінуту не зачыняюцца. Марыя Анісімаўна імкнецца як мага хутчэй прыняць і выдаць заказы, кожнаму зрабіць прыёмнае, сэканоміць яго час. Гаспадыня пункта можа адначасова і мерку здымаць, і адказваць на шматлікія пытанні, так што людзі амаль не затрымліваюцца ля стала. А калі нарэшце пусце ўтульны пакой, Марыя Анісімаўна хуценька сартуе заказы — некаторыя з іх трэба тэрмінова накіраваць на фабрыку.

Маладыя і пажылыя работніцы, інжынеры, служачыя задаволены работай пункта. Усе яны шчыра дзякуюць Марыі Анісімаўне: кожнаму эканоміць яна нямала дарагіх мінут.

Завод клапаціцца аб стварэнні добрых умоў для работы пункта: рамонтнае памяшканне, пакрывае выдаткі.

Добрая справа — набліжэнне паслуг да месца работы людзей — прывілася ў Оршы. Нядаўна ўступіў у строй добра абсталяваны комплексны прыёмны пункт на льнопрадзільнай фабрыцы «Днепр». Гэта ініцыятыва дырэктара фабрыкі Уладзіміра Іванавіча Бабкова. Яго можна было часта бачыць на будаўнічай пляцоўцы, ды і цяпер амаль кожны дзень ён знаходзіць час, каб зайсці ў цэх быту, пацікавіцца, як ідуць справы, ці патрэбна дапамога. Хутка прымуць першых наведвальнікаў комплексныя прыёмныя пункты на трактарарамонтным заводзе, камбінаце сілікатнай цэгля і іншых прадпрыемствах горада.

Гэта вынік вялікай арганізатарскай работы і неаслабнай увагі, якую ўдзяляюць службе добрага настрою гарадскі камітэт партыі і выканком гарадскога Савета дэпутатаў працоўных, аблсаўпроф. Яны дабіваюцца, каб комплексны прыёмны пункт быў на кожным буйным прадпрыемстве.

Здавалася б, што ў абласным цэнтры — Віцебску гэтаксама, як і ў Оршы, комплексныя прыёмныя пункты на прадпрыемствах, асабліва на тых, дзе працуе шмат жанчын, павінны атрымаць пастаянную прапіску. Але гэтага не здарылася, хоць рашэнне бюро абкома партыі і аблвыканкома аб мерах па далейшым развіцці бытавога абслугоўвання насельніцтва абавязала кіраўнікоў прамысловых прадпрыемстваў выдзяляць або будаваць памяшканні для службы быту.

З дня прыняцця пастановы мінула больш як тры гады — тэрмін дастатковы, каб разгарнуць работы. Але толькі на фабрыцы «Чырвоны Кастрычнік» выдзелілі памяшканне для бытавога цэха. На дывановым і шаўковым камбінатах, на заводзе радыёдэталей, дзе ў асноўным працуюць жанчыны, усё яшчэ толькі збіраюцца ствараць комплекс.

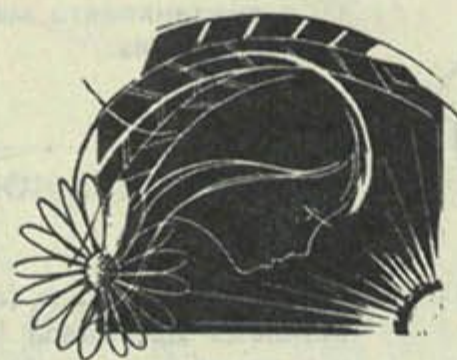
Хіба тут меншыя магчымасці, чым на Аршанскай ільнопрадзільнай фабрыцы «Днепр»? Не, мусіць, справа ў іншым: дырэкцыя, фабкомы гэтых прадпрыемстваў не цікавяцца бытавымі патрэбамі работніц і інжынерна-тэхнічных работнікаў.

Жанчынам, якія працуюць на фабрыках і заводах прамысловай Маркаўшчыны, вельмі неабходны бытавыя цэхі. Прадпрыемствы, размешчаныя па суседству, маглі б будаваць памяшканні для бытавых цэхаў на каапераваных асновах.

Добрая гэта справа — набліжэнне паслуг да месца работы. Яно апраўдала сябе, стала крыніцай добрага настрою, асабліва для жанчын. Шкада, што вопыт аршанцаў выкарыстоўваецца ў Віцебскай вобласці так марудна і няўпэўнена. Як прыемна было б работніцы буйнога віцебскага прадпрыемства адчыніць дзверы ўласнага прыёмнага пункта і ў адказ на сваю просьбу пачуць:

— Калі ласка, зробім!

А. КРУГЛЯК

Святлана ЛОБАЧ

У лесе

Твар свой умываю я расою:
Чырванеюць, як суніцы, шчокі...
Віснучь нерухома над сасною
Да ўсяго цікаўныя аблогі.

На мяне насоўваюцца цені:
Ім не падабаюся я штосьці...
«Гляньце на пабітыя калені,
Не шануе дзеўка прыгажосці».

Але птушкі мне складаюць песні,
Лес у кошык сыпле мне дарункі...
І чакаюць недзе на узлесьсі
Сонца залатога пацалункі.

Поўніцца суніцамі мой кошык,
Пакідаць іх шкода на паляне...
Хто насеяў гэтакіх валюшак
На жытнёвым жоўтым сарафане!

Колькі хараства ў табе, старонка!
На цябе гляджу я ў захапленні,
На твае зіркастыя рамонкі,
Што хаваюць у траве калені...

Летні дождж, баравіковы дождж
Па зямлі прабегае басанож...
І блішчаць, як новыя, іголки
У сасны разлапістай і ёлкі.
Як буйныя слёзы у вачах,
Кроплі дажджавыя на лістах.
Ветру падстаўляе твар памыты,
Як дзяўчо гарэзлівае, жыта.
Вусы прамачыў авёс кудлаты...
Мне зусім не хочацца дахаты.
Я бягу па лужах басанож
І лаўлю ў далоні цёплы дождж...

СЕМ'І ў нас у пераважнай большасці моцныя. Аднак хоць і рэдка, але сустракаюцца людзі, якія ўхіляюцца ад выхавання і ўтрымання сваіх дзяцей. Вось і вырастаюць «цяжкія дзеці», якія дрэнна вучацца ў школе, прапускаюць заняткі, а часам трапляюць у міліцыю...

Калі адзін з бацькоў ухіляецца ад добраахвотнай уплаты сродкаў на ўтрыманне дзяцей, другі мае права спаганяць іх па выканаўчаму лісту. Аднак ёсць нямала выпадкаў, калі нават пры наяўнасці выканаўчага ліста ісцёц доўгі час не атрымлівае аліментаў: бацька-ўцякач ухіляецца ад уплаты.

Два гады З. А. Позныш хаваў ад сям'і сваё месцазнаходжанне. Нарэшце ў красавіку гэтага го-

бацькоў ад уплаты па рашэнню суда сродкаў на ўтрыманне непаўналетніх дзяцей або паўналетніх, але непрацаздольных дзяцей караецца пазбаўленнем волі на тэрмін да двух гадоў або ссылай на тэрмін да трох гадоў, або папраўчымі работамі на тэрмін да аднаго года. Якраз па гэтаму артыкулу Кодэкса былі асуджаны злосныя непацельшчыкі аліментаў Уладзімір Зубараў з Брэсцкай вобласці і іншыя.

У рэдакцыю часопіса, а таксама ў органы ўнутраных спраў Беларусі паступаюць просьбы: памажыце атрымаць аліменты з бацькоў, адрас якіх вядомы. А. С. Папова, якая жыве на станцыі Рожанка Шчучынскага раёна, і А. Б. Гусак з вёскі Краскі Ваўкавыскага раёна пішуць,

ВЕДАЦЬ І ПАВАЖАЦЬ ЗАКОН

да яго знайшлі ў Арэнбургскай вобласці. Цяпер ён будзе выплачваць грошы па выканаўчаму лісту, які выдаў народны суд, ды яшчэ і запазычанасць за ўвесь гэты час.

Калі гора-бацькі пакідаюць свае сем'і і не выплачваюць сродкаў на ўтрыманне кінутых дзяцей, іх пошукам займаюцца органы міліцыі. Для гэтага трэба звярнуцца з заявай у мясцовы суд. Але, відаць, не ўсе гэта ведаюць, бо некаторыя жанчыны-маці звяртаюцца з просьбай адшукаць мужа-ўцекача не ў суд, а ў партыйныя, савецкія і іншыя арганізацыі. Напрыклад, Е. С. Гвоздзь, маці дзвюх дзяцей, пісала ў шмат якіх інстанцый з просьбай знайсці А. Д. Кузьмёнка, які ўхіляецца ад уплаты аліментаў, і нарэшце паслала заяву ў міліцыю горада Светлагорска. Толькі там ёй паралі звярнуцца ў народны суд: без яго вызначэння органы міліцыі не маюць права займацца пошукамі Кузьмёнка. Або яшчэ прыклад. А. С. Захарэнка з Рэчыцкага раёна звярнулася ў рэдакцыю з просьбай памагчы адшукаць яе мужа А. В. Захарэнка, які доўгі час не плаціў ёй аліментаў. Письмо разглядалася ў Міністэрстве ўнутраных спраў БССР. Высветлілася, што ў 1964 годзе Захарэнка быў знойдзены ў Кзыл-Ардынскай вобласці, але яго былая жонка не звярнулася ў суд.

С. Ю. Зелічонок і А. В. Лаўроў ухіляюцца ад уплаты аліментаў на ўтрыманне сваіх дзяцей. Органы міліцыі папярэджвалі іх аб крымінальнай адказнасці за гэта, але яны працягваюць скрывацца. Гэтыя людзі павінны несці адказнасць па артыкуле 120 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР. А там сказана, што злоснае ўхіленне

што адміністрацыя прадпрыемстваў, дзе працуюць іхнія былыя мужы, нерэгулярна і нясвоечасова ўтрымлівае сродкі па выканаўчых лістах.

Што адказаць на гэтыя пісьмы? Органы міліцыі вядуць пошук непацельшчыкаў і паведамляюць іх адрасы. Спагнаннем прысуджаных сум па выканаўчых лістах займаецца суд. Хочацца напамініць кіраўнікам прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый, што неабходна строга выконваць патрабаванні Указа Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 21 ліпеня 1967 года «Аб паляпшэнні парадку ўплаты і спагнання аліментаў на ўтрыманне дзяцей». Бухгалтэрыя Мінскага завода імя Арджанікідзе ў лютым гэтага года ўтрымала аліменты з Г. А. Цярэшкі, але выслала ісціцы грошы толькі пасля паступлення скаргі. Здараецца, адміністрацыя прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый нясвоечасова накіроўвае ў суды выканаўчыя лісты на зволеных даўжнікоў. Гэта затрымлівае выплату аліментаў і выклікае законныя скаргі. Рабочы В. А. Трыпуза зволіўся з завода імя Арджанікідзе 25 жніўня 1970 года, а выканаўчы ліст накіраваў ў суд больш як праз два месяцы. Такія ж парушэнні выяўлены на Магілёўскай ЦЭЦ-2, Гродзенскім хімкамбінаце, у Віцебскім рамонтна-будаўнічым упраўленні «Тэкстыльрамонт» і на радзе іншых прадпрыемстваў.

Наш закон стаіць на варце інтарэсаў жанчыны-маці і дзяцей. Усе арганізацыі і грамадзяне абавязаны строга яго выконваць.

А. ПЕТРАКОЎ,
палкоўнік міліцыі,
К. АЛЯКСАНДРАЎ,
маёр міліцыі.

КУЛІНАРЫЯ

ВАРЭНІКІ З ЯБЛЫКАМІ

Абабраныя яблыкі (без сарцавіны і зярнят) наразаюць на скрылёчкі, перамешваюць з цукрам і, памешваючы, вараць да размякчэння, затым астуджаюць.

Варэнікі вараць у падсоленай вадзе пры слабым кіпенні 6—8 мін. Падаюць іх са смятанай, цукровым пяском або варэннем.

На 200 г пшанічнай мукі — палавіну шклянкі малака, 1 яйка, лыжку цукру. Для начынка — 500 г яблыкаў, 100 г цукру.

АЛАДКІ З ЯБЛЫКАМІ

Яблыкі, абабраныя і ачышчаныя ад сарцавіны, наразаюць на дробныя кавалачкі і дадаюць іх у цеста. Гатовыя аладкі паліваюць маслам (10—20 г на порцыю), мёдам або варэннем (15—25 г).

На 250 г пшанічнай мукі — 1 яйка, лыжку цукру, 2 яблыкі, соль, 10 г дрожджаў, шклянку вады, тлушч для смажання.

БЛІНЫ МАННЫЯ

Манныя крупы заварваюць крутым варам і размешваюць так, каб атрымалася густая каша, накрываюць чыстым ручніком і даюць астыць да 30—35°. Уліваюць разведзеныя ў цёплым малацэ дрожджы, дадаюць пшанічную муку і разводзяць цёплым малаком. Вадкую рошчыну ставяць у цёплае месца для браджэння. Калі яна падымецца, дадаюць яйкі, масла, соль, цукар, добра размешваюць і пакідаюць на 1½—2 гадзіны для браджэння.

Выпякаюць, як звычайна. На 400 г манных круп — 400 г пшанічнай мукі, 1½ л малака, 40 г дрожджаў, 4 яйкі, 200 г сметанковага масла, лыжка цукру, соль.

БЛІНЫ ЧЫРВОНЫЯ

У цёплым малацэ (600 г) раствараюць дрожджы і ўліваюць іх у пшанічную муку. Старанна размешваюць, ставяць у цёплае месца і даюць рошчыне падняцца.

200 г малака падаграюць, старанна размешваюць з яечнымі жаўткамі і растопленым сметанковым маслам, дадаўшы соль і цукар. Гэтую сумесь уліваюць у рошчыну, размешваюць і даюць зноў падняцца.

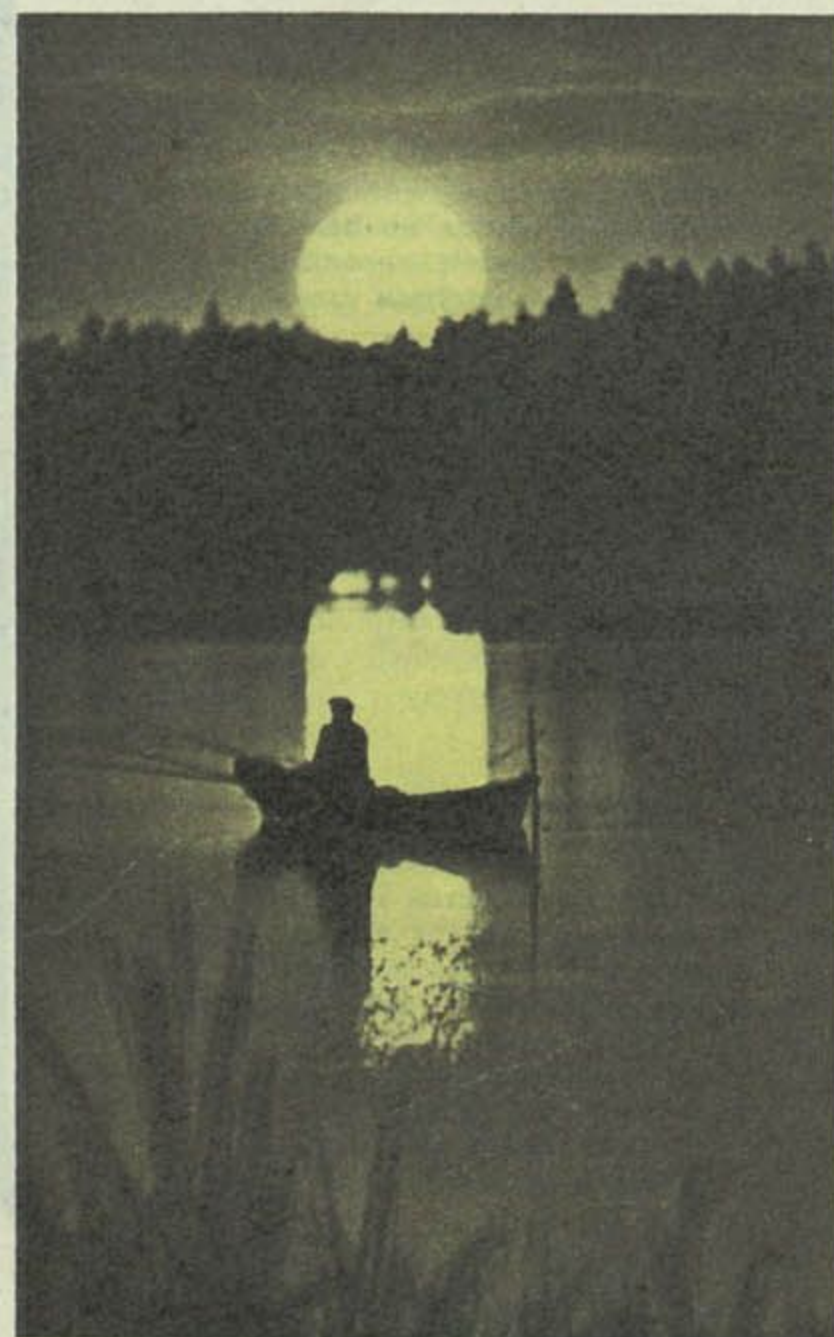
Цеста наліваюць на патэльню вельмі тонкім слоем. Пякуць, як звычайна.

На 800 г мукі — 800 г малака, 4 яйкі, 50 г масла, чайная лыжка цукру, 2 г дрожджаў, соль.

МОЙ РОДНЫ КУТ...

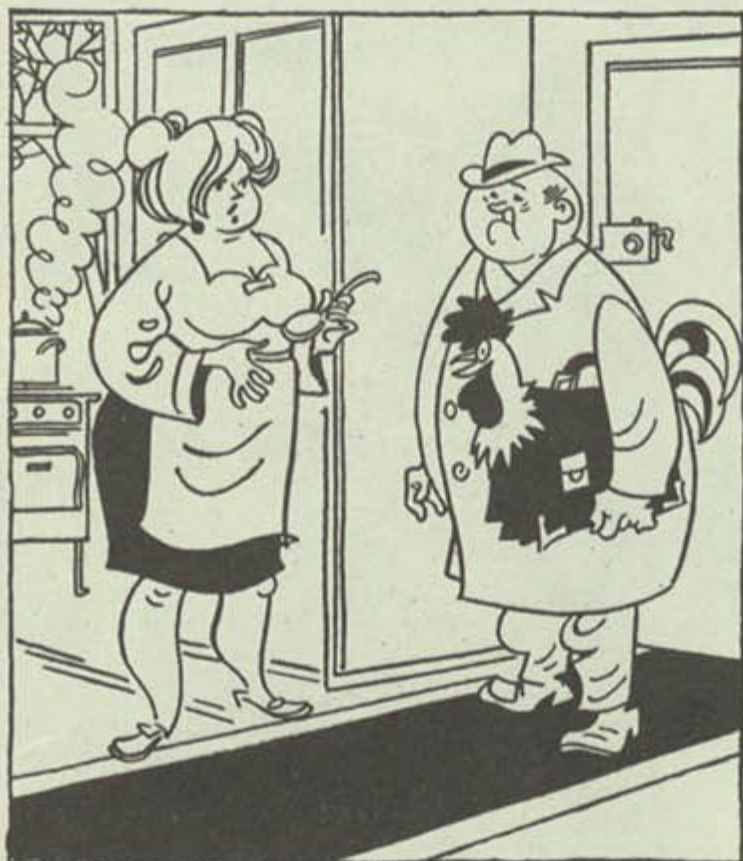
Суседзі.
Фотаэцюд Ул. Лупейкі
(БЕЛТА).

Волменскія зоры.
Фота М. Моніча.

Малюнкi А. Чуркіна.

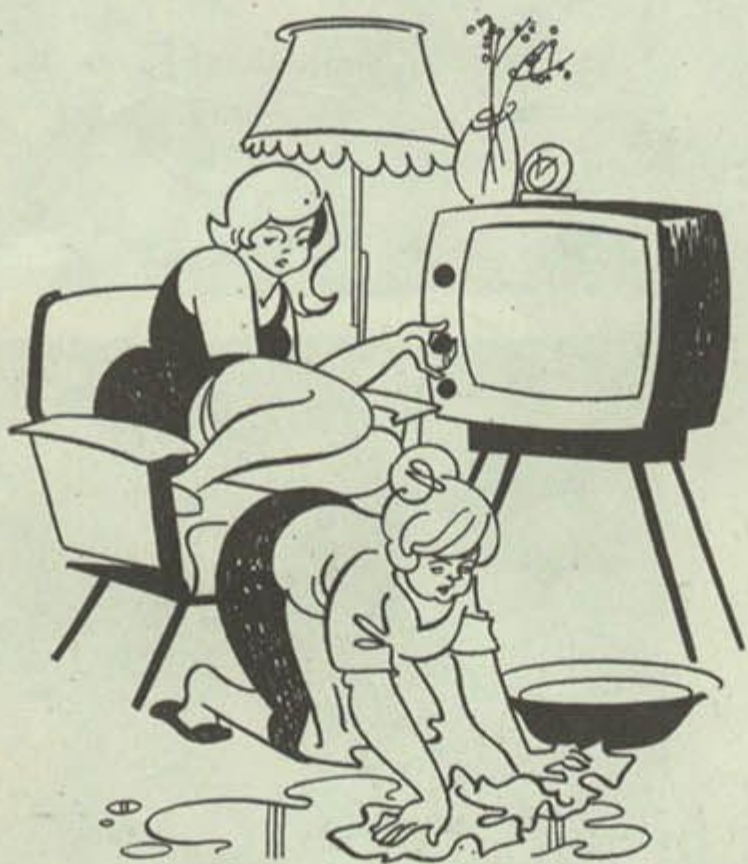

— Чаго ты вырачыўся?
— Ведаеш, за гандлярамі трэба вока ды вока.

— Хутчэй бы ты канчаў рэвізаваць птушкаферму! Хочацца парсяцінкай паласавацца.

— Чаму бабуля ў акулярах спіць?
— Каб лепей сны бачыць.

— Мама, хутчэй дамывай падлогу, а то ў мяне, так седзячы, ногі здранцвелі.

АДКАЗЫ НА ЧАЙНВОРД «НАША БЕЛАРУСЬ», ЗМЕШЧАНЫ ў 7-м нумары

1. Буг. 2. Голуб. 3. Багушэвіч. 4. Чарнавус. 5. Снот. 6. Тарас. 7. «Сцяг». 8. «Гарызонт». 9. «Таіса». 10. Арлоўскі. 11. Іткіна. 12. «Адпомсцім». 13. «Мужык». 14. Клім. 15. МТЗ. 16. «Звязда». 17. «Алеся». 18. «Янка». 19. «Астап». 20. Палік. 21. Кедышка. 22. Арцём. 23. МАЗ. 24. Зяльвянка. 25. Адзін. 26. «Нёман». 27. «Налім». 28. «Мінск». 29. «Камунарка». 30. «Андруша». 31. «Аманал». 32. Лучанок. 33. Колас. 34. Светлагорск. 35. КІМ. 36. «Мох». 37. Хатынь.

На першай старонцы вокладкі: на Мінскім возеры.
Фота Ул. Вяхоткі.

М О Д Ы

Гл. апошнюю старонку вокладкі.

1. Касцюм, які складаецца са штаноў і камізэлькі. Кароткая камізэлька—са штучнай скуры, з металічнай фурнітурай.
2. Ансамбль з паліто, сукенкі і вялікага шалю. Паліто з набіўнага лёну з водаадштурхоўваючай прাপіткай.
3. Камплект для адпачынку. Куртка на маланцы, з нішэнняй арыгінальнай формы.
4. Сукенка-паліто з тоўстай шарсцяной тканіны з выкрайнымі бачкамі, якія нагадваюць камізэльку.
5. Спідніца з тканіны чырвонага колеру з двума бантавымі складкамі. Дапаўненне—шырокі пояс.
6. Блуза з шарсцяной тканіны. Шырокі рукаў закончан вузлай манжэтай на гузіках.

Галоўны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія:
М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, М. А. ЖЫДОВІЧ, М. С. КО-
НАНАВА, Р. У. КУДРЭВІЧ, Л. П. МАРЫНКЕВІЧ, Р. С. ПІЕНАВА,
В. А. ЧАРНЯўСКАЯ.

Адрас рэдакцыі: Мінск, Ленінскі праспект, 77.
Тэлефоны: галоўнага рэдактара—32-20-51, адказн. сакратара,
аддзела прамысловасці—32-38-14, аддзела сельскай гаспадар-
кі і культуры—32-38-24.

Мастацкае афармленне Ю. У. Пучынскага.
Тэхнічны рэдактар І. А. Цылаў. Карэктар В. І. Асіпенка.
Журнал «Работница и крестьянка»
на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

АТ 10357. Здадзена ў набор 1/VII-71 г. Падп. да друку 23/VII-71 г.
Друк. арк. 5,5. Аўт. арк. 7,3. Фармат 60×90¹/₈.
Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі. Мінск. Цана 15 кап.

Дадатак—выкрайка. Тыраж 392 109 экз. Зак. 341.

1

2

3

Цена 15 кап.

74995

5

4

6

Moqa

Ч
Т
р
а
●
●
●